

Словото

СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ, ОСНОВАН 1913 г. С ПОЧЕТЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВАН ВАЗОВ

ЛИТЕРАТУРА, ИЗКУСТВО, ОБЩЕСТВО

ДНЕС

Абонамент

Всеки месец до 15-о число на 2016 г., във всяка пощенска станция, можете да се абонирате за вестник „Словото днес“:

за 1 месец - 4 лв.
за 2 месеца - 8 лв.
за 6 месеца - 24 лв.
за 7 месеца - 28 лв.

Каталожен № 115

10 бр. (821), 17.03.2016, година XIX - 1,00 лв.

Христо Н. Малеев

Объркана България в един объркан свят

Ако се опитаме да разберем какво става около нас, вероятно най-трудно ще ни бъде да намерим верните мащаби и пропорции между събитията и явленията на нашата действителност. По-близките до нас предмети – не само материални, но и духовни – ни изглеждат по-големи, отколкото са наистина. Това, което се е случило вчера, ни се струва по-съществено от станалото преди месец или година. Животът около нас ни изглежда по-истински от битието на далечните народи. И ето че не само ние, българите, но и всички останали хора живеем в един изкривен и не съвсем истински свят. Но тогава как да се разберем едни-други, как да намерим това общо, което ни свързва като личности, които си въобразяват, че са въплъщение на най-високо организираната материя ако не във вселената, то поне на планетата Земя?

Тези и подобни мисли ми идват през последните седмици, когато нашите жалки избори ни преследват по петите. Защото ако погледнем нещата в перспектива ще видим, че става дума за една малка страна, от която почти никой в света не се интересува. Цяла България може да се побере в един по-мощен съвременен град. Не говоря за гигантските конгломерати, в които могат да се поместят две-три, а и повече Българи. Тези глобални човешки центрове се управляват, при това доста по-успешно, от несравнимо по-малък брой политици, чиновници и други бюрократи, отколкото у нас. И ето че при един по-смислен механизъм за организиране на живота на българите ние бихме могли да получим значително по-добри резултати от сегашните с много по-малък брой депутати и всякакви други канцеларисти. Не сте ли се замисляли например, че споровете за обема от компетенции на президента на България показва само едно: желание да му се предостави допълнителна власт по дребните и лесните въпроси, за да може да се бърка в ежедневната работа на министерства и ведомства, търсейки си поле на действие, понеже не му достига капацитет да формулира и организира решаването на стратегическите проблеми, от които зависи съдбата на нацията? В действителност компетенциите на президента са повече от достатъчни ако той ги разбира правилно, ако работи за решаването на въпросите от неговата сфера на действие и ако намира начин да се труди в унисон с правителството и целия държавен механизъм. Но какви големи въпроси от жизнено значение за България са били решени от нашите президенти през последните десетилетия? В малка страна като нашата управлението на държавата би трябвало да е много по-опростено, по-логично и много по-рационално. Вече четвърт век българските президенти не могат да намерят истинското си място и приличат на дете, което е влязло в ботушите на татко си и шляпа в тях по коридора, но няма сили да повдигне подпряната в ъгъла пушка, защото тя е твърде тежка за него. А фактът, че президентската институция в България, която беше моделирана така, че да отговаря на хитруванията на дяволското дуо Луканов-Младенов, си остава същата двадесет години след като тях ги няма, не може да бъде оправдан с нищо друго, освен с безхаберие и безотговорност. Понякога ми се струва, че всичко у нас е съзнателно объркано така, че да не може да се оправя. Че външните недоброжелатели използват силата на държавите си и ни учат как да живеем, за да могат по-скоро да ни затрият. А ние следваме техните съвети-заповеди като слепци, надявайки се отново Господ да бъде българин, а снизходителната съдба да ни помилва по главите, защото сме послушни слуги на поредния хегемон. Искаме да вярвам, че инстинктът за живот у нашия измъчен народ отново ще разтопи ледовете и ние най-сетне ще се измъкнем, ще се огледаме и ще намерим българския, оригиналният начин за спасение, а това значи – личностите, организацията, вярата, които ще ни помогнат да оживеем още един път.

На стр. 3

„Златният век“, худ. Марин Маринов

Димитър Осинин (1891 - 1981)

МАЙСКИ ВЕЧЕРИ

Вечер, майка ли си ти,
с топъл скут и меки пазви?
Влакът ли в гора лети,
тя ли приказки разказва?
От цветя ли майски хлуй,
аромат и полъх ведър,
или нейни дъх е туй,
и не месец – тя ме гледа?
Ако ти си майка – то
спри с незлобива усмивка
дебнещи злодейски нож,

дай на морните почивка.
Подкрили ги под съня,
обкити ги с майско цвете
и бодлите на деня
извади им от сърцето.
Вечер, вечер, угълбен
в твоята синкава загадка,
аз не моля сал за мен,
а за всички страдни братя.
Влакът трака и лети,
сън и яве се преплитат –
вечер майко, що ли ти
морно чедо си разпитваш!

На „Литературен петък“ в Разград – стр. 4

Памет за Умберто Еко – стр. 6

Стефан Чавдаров – Чафа МЪЖКА МАРТЕНИЦА

Оженихме се с тебе по любов.
Измина оттогава много време,
но пак за теб на всичко съм готов –
готов съм даже да се разведем

Мартеници – стр. 16

Срещи, събития, съобщения

Литературно четене за Освобождението на България

На 2 март в препълнения салон „Парнас“ на СБП се състоя голямо литературно четене, посветено на 138-та годишнина от Освобождението на България. За малко известни факти, свързани с решителните боеве по време на Руско-турската освободителна война от 1877 – 1878 година говориха писателят Иван Вълв и литературният критик Благовеста Касабова. Свои стихове за възкресението на България, за едни от най-достоините ѝ синове, жертвали живота си в нейно име и за руските воини-освободители, за драматичната българска съдба през вековете и до днес, прочетоха Матей Шопкин, Иван Вунчев, Надя Попова, Петър Динчев, Георги Драмбозов, Анелия Янковска-Сенгалевич, Димитър Христов, Ирина Велева, Трендафил Василев, Анибал Радичев, Стоянка Балева-Митева, Виолета Станиславова, Виктория Катранова, Нико Стоянов, Орфей Петков, Венцеслав Пейков, Димо Троянов, Любомир Захариев, Иван Есенски, Христо Ганов и Васил Василев.

• В Плевен в галерия „Светлин Русев“ се състоя премиера на книгата с документални разкази „Шрихи към портретите“ от Пелин Пелинов. Авторът беше представен от Марин Кадиев. Беше изпълнена художествена програма от ученици от музикалното училище.

• В Пловдив в читалище „Христо Ботев“ се състоя вълнуваща вечер за Македония. Беше организирана премиера на книгата „До утре и завинаги“ от Борислав Владиков с участието на актьора Красимир Воскресенски и литературния критик Марин Кадиев.

• НЧ „Братя Миладинови“ – Петрич със съдействието на Община Петрич организираха премиера на 17-тата книга на родения в Петрич, но живеещ във Варна поет Кирил Аспарухов. Катя Кирянова представи книгата му „Любовни следи“, публикувана от издателство „Български писател“ с предговор от Никола Радев. Бяха прочетени стихотворения от сборника. Прие се идеята да се възстанови творческата среща „Шепа кестени“, в която се събират разпилените из цяла България и в чужбина творци, родени в Петрич.

• В регионалната библиотека „Захарий Княжески“ – Стара Загора се състоя премиера на новата книга на Таньо Клисуров „Прошелнатите думи“ – избрана любовна лирика. За нея говори редакторът Трифон Митев. В литературно-музикалната програма беше включен рецитал по стихове от книгата и изпълнение на инструменталисти от средното музикално училище „Христина Морфова“.

Наши автори в чужбина

• В бр. 10 от 8–14 март т.г. вестник „Будилник“ – Лондон е поместил поетична страница със стихове на Ана Боянова, Анита Коларова, Елена Диварова, Ели Видева, Лалка Павлова, Левена Филчева, Димитрина Равалиева и Катерина Кирянова.

• Излизащото в Париж сп. „REVUE PERIODIQUE sur la vie en bulgarie“, бр. 99, е публикувало разказите на Весела Люцканова „Един след друг си тръгват“ и „Катерина“. В същия брой е поместена и рецензия на Георги Н. Николов за романа на Виктория Забуковец „Втората вълна“.

В Пазарджик

Читалище „Хр. Ботев“ в Пазарджик организира на 9 март т.г. поетична вечер със Стоянка Митева-Балева. За житейския и творчески път на авторката говори Продрум Димов.

Отчетен конкурс

В Свиленград беше отчетен организиранят от Съюза на българските писатели, Община Свиленград и НЧ „Просвета 1870“ национален литературен конкурс „Жената – майка и любима“. Жури в състав Боян Ангелов, Ивайло Балабанов и Христо Ганов присъди следните награди:

На автори до 18 години: първа награда – на Сабел Гератлиева за стихотворението „Дъщеря на морската пяна“, втора награда – на Сюзан Гератлиева за стихотворението „Мамо“, трета награда – на Есмералда Спасова за цикъл стихотворения; две поощрения – на Яна Иванова за стихотворението „Аз стихия съм...“ и на Диана Славейкова за „Видях светлината“. На автори над 18 години: първа награда – на Пламен Сивов за цикъл стихотворения, втора награда – на Цветана Качерилска за цикъл стихотворения, трета награда – на Валентин Евстатиев за цикъл стихотворения; две поощрения – на Данаушка Матова за стихотворението „Самочувствие“ и на Светлана Ангелова за „Параван на надеждата“.

Покани

• На 24 март (четвъртък) от 18 часа в НЧ „Пенчо Славейков“ – бул. „Черни връх“ 35 ще се състои премиера на книгата с пътеписи и есета на Лидия Николова „Странствания“. Тя ще бъде представена от Благовеста Касабова.

• В галерия-книжарница София Прес на ул. „Славянска“ №29 на 24 март (четвъртък) от 18.00 ч. ще се състои премиера на романа на Весела Лулова Цалова „Дъщерите на жуномазета“, организирана със съдействието на издателство МВИЛ АГЕНЦИЯ и с участието на редактора Романьола Мирославова. За книгата ще говорят Таня Попова и Таня Георгиева, а откъси ще прочете Айча Заралиева. Водещ – Димитър Христов.

Конкурси, публикации

• През септември 2016 г. в италианския град Брунате ще се проведе Международния литературен конкурс „Алда Мерини“. По инициатива на Генералното консулство на Република България в Милано организаторите учредиха специален поетичен конкурс „150-години Пенчо Славейков“, който ще бъде под патронажа на Генералното ни консулство в Милано и на Посолството на Република България в Рим. В него могат да участват само български поети (с българско гражданство) – от България или живеещи в Италия. Крайният срок за изпращане на творбите е **30 април 2016 г.**, а текстовете трябва да бъдат преведени и на италиански език. Всеки участник може да представи до три непубликувани (към крайната дата за участие в конкурса) в печатни или електронни издания стихотворения с максимум 30 стиха всяко. Подробности и формуляр за кандидатстване могат да бъдат намерени на сайта на международния конкурс: <http://www.premioaldamerini.org/2016edition.html>.

Предвидени са награди в две категории: една награда от 500 евро – за поети над 18 години; 3 награди съответно от 300, 200 и 100 евро – за млади поети под 18 години (условието е да не са навършили пълнолетие към 30 април 2016 г.).

Пълната информация за конкурса е поместена на интернет сайта: www.premioaldamerini.org.

• Община Ловеч ви кани да участвате в поетичния алманах „Ехо от Мелта“ – 2016, посветен на светите братя Кирил и Методий, покровители на Ловеч. Изданието е по повод 115-годишнината от създаването на музиката на химна „Върви, народе възродени“ от Панайот Пипков по стиховете на Стоян Михайловски. Алманахът е отворен за автори от страната и чужбина без възрастови ограничения. Приемат се до 3 (три) стихотворения в 1 (един) екземпляр и форма „Заявка“, в която се посочват трите имена на автора, възраст, точен адрес, телефон за връзка и име на произведението. За неозаглавените творби за заглавие се определя първият стих. Стихотворенията се изпращат на български език. Те не трябва да са публикувани в други литературни сборници до момента на кандидатстване за участие в алманаха. Стихотворенията и заявката могат да се изпратят в електронен формат или на хартиен носител. В електронен формат на e-mail: d.drenska@loveh.bg Съобщението да е с текст: За участие в алманах „Ехо от Мелта“ 2016 г. На хартиен носител на адрес: гр. Ловеч 5500, ул. „Търговска“ № 22 – Община Ловеч, Димитрина Дренска – отдел „Образование и култура“. За участие в алманах „Ехо от Мелта“ 2016 г. Материалите се изпращат **до 31 март 2016 г.** включително. За контакти и допълнителна информация: тел.: 068/ 688 291 и 068/ 688 299.

In memoriam

Напусна ни

Борис Вулчев
(19.04.1936 – 7.03.2016)

Борис Вулчев е роден в село Павелско, Смолянско. Завършва гимназия в Стара Загора и журналистика в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Работил е като технически ръководител на строителни обекти в Рудозем и Мадан, отговорен редактор в Радио София, заместник-главен редактор на вестник „Пулс“ и списание „Дружба“. Издал е книгите „Дом на криле“, „Поречие“, „Осъмвам върху детелина“, „Близост“, „Късни огньовете“, „Горещи ридове“, „Поделени плодове“ и др. Издал е книги за деца – „Лалка Развалка и Здравко Поправко“, „Има го, няма го“, „Немирна сянка“, „Нещо хубаво иде“, „Смехотворения“ и др.

Негови творби са преведени на немски, английски, френски и други езици.

Поклон пред светлата му памет!

СЪЮЗ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ

In memoriam

Почина писателят

Любен Петков
(3 юни 1939 – 7 март 2016)

Роден е в странджанското село Крушевец. Завършил е Варненския икономически институт. Работил е във вестник „Народна младеж“, издателство „Български писател“, списание „Съвременник“. От 1993 г. е директор на издателство „Отечество“. Публикувал е 16 книги с проза – разкази, новели, книги за деца и юноши, повести и разкази, между които „Зелени кръстове“, „Розовият пеликан“, „Преображение господне“, „Убийство“, „Кошничка с диви ягоди“, „Око на света“, „Край огъня – приказки от Странджа“, „Котаракът Бартлет“ и др. Носител е на престижни литературни награди. Преведен е на руски, сръбски, полски, унгарски, чешки, испански и други езици.

Поклон пред светлата му памет!

СЪЮЗ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ

Словото

„Словото днес“ - издание на Съюза на българските писатели, основан 1913 г.

Адрес на редакцията: 1000 София, ПК 608, ул. „6 септември“ 35, тел. 02/987-38-96

E-mail: slovotodnes@abv.bg

Сайт на СБП: sbp.bg

Главен редактор: Надя Попова
Редактор: Иван Есенски
Графичен дизайн: Виолета Станиславова
Дежурен редактор: Иван Есенски

Редакционен съвет:
Боян Ангелов, председател
Драгомир Шопов, Елка Няголова,
Здравка Евтимова, Петър Анастасов,
Петър Андасаров, Чавдар Добрев

Сметка за преведане на суми за членски внос, дарения, реклами и др.:
Сдружение „Съюз на българските писатели“
УНИКРЕДИТ БУЛБАНК
IBAN:BG 85UNCR
76301008126403
BIC: UNCRBGFS

Редакцията на вестник „Словото днес“ не приема текстове на пишеща машина. Приемат се само материали, които не надхвърлят 10 000 знака, изпратени на електронния адрес.

КОРЕСПОНДЕНТИ:

Благоевград - Красимира Кацарска, 073/59-02-84; Бургас - Иван Бубалов - 0885/ 56-82-77; Манол Манолов; Варна - Станислав Пенев, 0878/ 63-22-69; Велико Търново - Георги Н. Николов, 0879/ 26-50-03; Видин - Ненчо Славчев, 0885/ 70-87-03; Димитровград - Петко Каневски, 0878/ 66-40-52; Карлово - Красимир Власев, 0882/ 41-04-19; Пазарджик - Екатерина Данчева, 0899/ 74-40-13; Лом - Юлий Йорданов, 0885/ 27-10-77; Плевен - Лалка Павлова, 0878/95-35-99; Пловдив - Диана Павлова, 0896/38-76-64; Разград - Димитър Петров, 0896/ 08-64-12; Русе - Анита Коларова, 082/ 58 89 09; Сандански - Мария Маринова, 0893/ 68-76-60; Ст. Загора - Йордан Атanasов, 0888/ 79-01-35; Хасково - Ели Видева, 0898/ 59-19-49; Ямбол - Димитър Бечев, 0878/ 29-48-02.

Объркана България в един объркан свят

Христо Н. Малеев

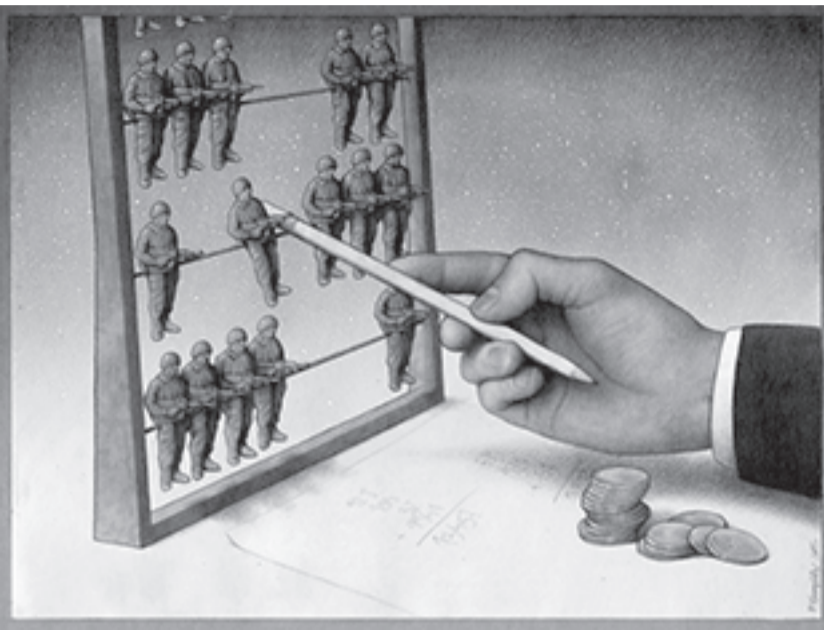
Под външен натиск и със съдействието на собствените ни национални предатели (не само „перестройчиците“, но и много други), които – кой поради глупост, кой поради корист, кой поради зависимост

от чужди спецслужби – обърнаха развитието на страната ни, днес ние сме жалко подобие на съвременна държава. Истинското мерило за мястото на всяка страна е едно: с какво национално богатство разполага, по какъв начин това богатство се умножава, как се разпределя между хората, как се насърчават талантите, как се полага грижа за децата, болните и възрастните. Откъдето и да погледнем, сега ние сме отстъпили сериозно от равнището, на което бяхме преди четвърт век, а големите проблеми (национална сигурност, единство на народа, етническо съответствие, ниво на образование и наука, здраве на нацията, духовно спокойствие, вяра в бъдещето, „българската идея“ и прочее) не само не са решени, но са много позанемарени от преди. Как тогава България ще се развива по начин, който е изгоден за самата нея, а не за тези, които се нуждаят само от нейната територия и искат да изтрият дори спомена за всичко, което е българско? И не е ли жалко, че вече четвърт век ние избираме за президент не най-мъдрия, най-талантливия, най-подготвения, най-авторитетния и най-патриотичния български гражданин, а „по-малкото зло“, както повелява парадоксалната българска избирателна логика? Така от зло на зло, от по-малко на по-голямо, вероятно ще стигнем и до най-голямото зло, което очаква всяка неразумна държава – до нейното фактическо и дори формално обезличаване.

Разбира се, България не живее във вакуум. Неслучайно и днешните, и предишните ни управници винаги са се оправдавали, че трудностите идват от световната криза, от отношението на другите държави, от общата обърканост на нашата планета, която не може да не носи бъркотия във всяка отделна страна. В този аргумент има зърно истина. Както никога в миналото днешните лидери на големите страни, а и на международните организации, не знаят какво да правят. Всички разбират, че нещата не вървят добре. Равнището на живот спада застрашително дори в проспериращите доскоро държави. Неравенството и между хората, и между държавите става непоносимо. Даже крехките правила за международно общуване, оформени в разтегливите принципи на международното право, се нарушават безцеремонно от всеки, който има сила и желание за това. Моралът, почтеността, дори религията се превръщат в обект на насмешки. Егоизмът, цинизмът, жестокостта вече не се прикриват. Светът постепенно се превръща в лагер на разбойници, които съжителстват по принуда, взаимно се надлъгват и са готови всеки миг да си забият ножа в гърба. В цялата човешка история няма аналог на нашето мръсно време.

Пример за дълбоката криза на човечеството е и новият тип войни, които водят САЩ, техните съюзници, а и други държави. Войните срещу Ирак, срещу Афганистан, срещу Югославия, срещу Либия (Сирия, или пък не дай си боже Иран?) фактически противопоставиха най-силните, най-богатите, най-добре въоръжените атомни държави на слаби и бедни развиващи се страни, които бяха разтерзани по един безнаказан, театрален, ексекюторски начин практически без да могат да отговорят на агресорите. Безцеремонното ликвидирани на лидерите на тези страни, както и на обявените за противници на Америка ислямисти в Пакистан, Афганистан, Йемен и други места, очевидно има за цел да затвори устата им и да не допусне разгласяването на техните предишни договори с американските и с европейските власти. Преминването на армиите на територията на съседни държави за преследване и ликвидирани на „терористи“, полетите на безпилотници с цел разузнаване, а и ликвидирани на реални или въображаеми опоненти, постепенно превръщат земята ни в царство на неограничени

убийства, пиратства и произвол. Никога в миналото подобен глобален бандитизъм не е съществувал и не е бил толериран от човешката общност. В реалния живот международният бандитизъм насърчава престъпността във всяка страна, а беззаконието по света води до незначително на законите във всяка конкретна държава.

Причината за всичко това е битката за богатства. Природните ресурси намаляват, а човечеството нараства застрашително. Китай и Индия, а с тях Бразилия, Южна Африка и много други се развиват ускорено и искат да се хранят като европейците и американците, но за това произведените продукти не са достатъчни. Те искат да карат също толкова автомобили – но за това няма нито гориво, нито метали, нито пътища. Те искат да разполагат със същите оръжия и армии – но за това нямат ресурси, пък и никой от т.н. „велики сили“ няма да им позволи да се превърнат в съперници, защото равната военна и икономическа сила означава равно богатство, а то вече не е достатъчно и за самите американци или западноевропейци.

Тогава какво ни остава – бунтове вътре в държавите, войни между тях, отначало между слабите и силните, между ядрените и неядрените, а после? Може би нова световна война, която да ликвидира половината от сякаш станалите ненужни хора? Може би нов световен ред, който всяка силна страна вижда по свой образ и подобие за сметка на останалите държави? Или пък самоунищожаване на земната цивилизация, която се е изчерпала и като всяко нещо, което има начало, трябва да има и край?

Тези и още безброй подобни питаници нямат ясен отговор, но хората не могат да се примирят с това. И ето че се ражда „арабската пролет“, която е не само манипулирана и толерирана от силните държави, но е и търсене на отговор на някои от тези ужасни въпроси. Простите араби искат своя дял от националното богатство. Те искат не да заменят старите дългогодишни диктатори с нови, приели демократичен облик, а още сега да заживеят човешки живот. Те разбират, че ресурсите на земята са напълно достатъчни, но трябва да се разпределят по-равномерно и между държавите, и между хората в самите държави. Казано иначе, все повече хора разбират, че човечеството се нуждае от радикално ново устройство на света. И битката за това, какво да бъде то сега се разгаря с пълна сила.

Комисията по бюджета на американския Конгрес публикува наскоро доклад за финансовото положение в страната. Според него от 1979 до 2007 г. чистият доход на 1% най-богати американци се е увеличил с 275%, или казано по-ясно – три пъти за последните 30 години. За същото време доходите на 20% от най-бедните американци са нараснали само с 18%. Затова

и в богата Америка, и в богат Израел, и в някои богати европейски държави бедните, недоволните хора излизат на улиците и се опитват да си извоюват по-достоеен живот. Колкото и невероятно да звучи, дори в Ню Йорк движението „Окупирай Уолстрийт“ достигна до световния символ на богатството, а после се превърна и в други американски градове. Разбира се, след няколко дена протестиращите бяха разгонени с полиция, сълзотворен газ и прочее символи на демокрацията, десетки бяха арестувани, но това ново явление заслужава не само нашето внимание, но и задълбочен анализ. Неочаквано за мнозина глобализмът се превърна от съвременно оръжие за безопасно завладяване на света в повод за тревога и заплаха за богатствата на реалните световни господари.

И ето че сега се разгаря битка между външните организатори на „народните революции“, които искат да ги разпалят в районите, където са техните съперници и хората на труда в собствените им страни, които искат да получат справедлива част от националните богатства. Американските политици намекват, че би било добре да се поощри „арабската пролет“ в Средна Азия (тоест в сферата на влияние на Русия), пък

защо не и в Китай (по този начин може да се удари най-опасния съперник на Америка, когото тя вече не е в състояние да победи с военни средства), а може би дори и в самата Русия (толкова богата на природни ресурси, толкова корумпирана, лесна за подкупване и удобна за подлъгване – да си спомним Горбачов и останалите перестройчици, но пък разполагаща с ядрена мощ и с ново ръководство, което се опитва да възстанови някогашното величие на страната си). В обстановката на военно равновесие, на заплаха от взаимно унищожаване, методите за борба с противника стават все по-разнообразни, пропагандното им обезпечаване – все по-хитроумно, а резултатите от конф-

ликтите – все по-непредсказуеми.

Ето в какъв опасен свят трябва да действа българският президент. Съдбата на Кадафи трябва да му напомня, че вчерашният приятел и любезен домакин утре може да го застреля в главата, да го закопае тайно в пустинята и така за прикрие всички договори с него. От хилядите нерешени въпроси в България нашият президент трябва да подбере десетина, които да работи с най-подготвените хора на страната, да обсъди с останалите власти, да намери пътища за по-скорошното им решаване и да проследи изпълнението на задачата до успешния край. Това е по-важно от кадровите боричкания, от личностите на посланиците – приятели на един или друг силен покровител, от протоколните стискания на ръце и потупвания по рамото на международните форуми. Защото в България няма друг ръководител, на чиито плещи да стои по-важна мисия: запазването, укрепването и възвеличаването на нашата държава при сегашните условия, в днешната действителност и въпреки всичко.

Иван Дойнов

В ЛЕГЛОТО НА БАГРЯНА

В края на седемдесетте години на миналия век на един от литературните петъци гостува поетът Христо Радевски. Макар и преживял наскоро тежка операция, той беше приел поканата ни с радост. След вълнуващата среща в Младежкия дом той поиска да зачеркнем всички официалности, които протоколът предвиждаше и сам избра маса за вечеря току до самия оркестър в огледалната зала на ресторант „Абритус“. И когато музиката засвири го наблюдавах как се любува на танцуващите млади двойки. Към полунощ се разделихме – весели и словоохотливи... Сутринта на чаша кафе в ресторант „Република“ с присъщия си тънък хумор той отбеляза:

– Никога не съм предполагал, че ще изживея в Разград това щастие – да бъда в леглото на вечната и святата Багряна! Сега си обяснявам красивия сън, който сънувах нощес...

Сетих се, че след вечеря, пожелавайки ми „Лека нощ“, между другото ми бях казал:

– Тук, в тази къща и в същата спалня, на това легло преди две години нощува Елисавета Багряна.

ЕДНА ПОГРЕШНА ДУМА

Беше един от първите литературни петъци в Разград. Гостенка на нашия град беше Елисавета Багряна. В камерната зала на Младежкия дом поетесата бе представена от Христо Радушев. За финал на рецитала актрисата Мариана Бранкованова бе избрала стихотворението „Моята песен“ – една от любимите поетични рожби на Багряна. Когато достигна финалния куплет:

*Вземи ме, лодкарю, в своята ладия лека,
която не плашат вълните пенни и смолни –
по тях да направим една безкрайна пътека –
да стигнем небето, да стигнем чайките волни!*

актрисата неволно преиначи само една дума: изрече „проправим“ вместо „направим“. Погледнах Багряна. Тя светкавично беше доловила грешката. Събърчи вежди и по челото ѝ прелетя сянка...

Колко вода изтече оттогава! Още не мога да забравя тази сянка. И то само от една-едничка събъркана дума.

ЦВЕТА ЗА УСИН КЕРИМ

Великолепен рецитатор бе поетът Усин Керим. За разлика от много

Лирични етюди

свои събратя по перо на устройваните поетични вечери в Разград, известни като Литературни петъци, той грабваше аудиторията още с първото си появяване на сцената.

Имаше нещо магично-завладяващо в неговото излъчване... Превъртам златното ключе на спомените и чувам гласа на конферансието:

– А сега свои стихове ще рецитира поетът Усин Керим!

С бавна стъпка той излиза на сцената. Отмята с длан гарвановотъмната си коса и започва. В очите му се гонят светлини, пробягват сенки на облаци, скачат цветоносни водопади. Романтично-песенният строй на любовната му балада „Брези“ стига до всеки:

*Било тиха, ясна вечер.
Морен цигански керван,
посивял от път далечен,
спрял край Вит в нощта на стан.*

Кадифен, дълбок и страстен, гласът му ни покорява... Греховно-красива, трагична е любовта на тъмнооката хубавица Ешена:

*Ах, целувай още, мили,
още, моя светлина!
Суха клонка се счупила
и отново тишина.*

Предстоящата драма е едва загатната, но ние вече предчувстваме трагичната развръзка. В мекия здрач на лунната гора пробягва сянката на нейния ревнив съпруг:

Хей, Ешено, де си, де си?

*Шатър празен, тишина...
Лунен лъч отнейде блеснал,
спрял на ножа...*

След кървавия танц на ножа в ръката на ревнивия съпруг, трагично обагрен, гласът на Усин продължава към внезапния финал на баладата:

*И разправят, след години
там Бекир се вкаменил.
А над старите могили
зашумели две брези.*

После – взрив от ръкопляскания. И дъжд от цветя за Усин Керим.

ОБЪРКАНИЯТ РИТЪМ

За поредния Литературен петък ни гостува младият столичен поет Петко Братинов. Актрисата, която ще чете стиховете му, е не само млада и талантива, но и прекалено хубава. Приятелите знаем, че Петко си пада

по хубавите жени. В ъгъла на залата, до масата с дълга покривка, поетът и актрисата седят един до друг. Започва литературното четене. Повечето от стиховете са любовни, които грабват младата публика. След минута-две инак обиграната актриса започва да засича, да обърква тук-там ритъма на стиховете. По лицето ѝ играват червените отблясъци на карамфилите пред нея. Все пак тя успява да се овладее и четенето завършва успешно. Последва спонтанният отклик на залата...

На другия ден внимателно намерих на актрисата за объркването, а тя отвърна:

– Ами как няма да се объркам, като през цялото време, коляното ми беше плътно до моето...

ДА НЕ МУ ОТКРАДНАТ ТОРБИЧКАТА

Спомням си гостуването на Стоян Ц. Даскалов в Разград. Той се славеше с пословичното си скъперничество. Освен уговорената сума от 300 лева на литературната среща му подариха шарена капанска торбичка, пълна с ябълки, сушени сливи и орехи. По време на вечерята една библиотечарка очаква торбичката зад гръба на писателя. Към полунощ, след една от поредните наздравци, Христо Радушев се наведе към ухото ми и смеейки се изрече:

– Виж СтеЦето, изкриви му се вратът да се обръща назад. Да не му отмъкнат торбичката!

КАК СЕ РАЖДА ХУМОРЪТ?

Драг гостенин за Първи април е хумористът Генчо Узунев. Почти двойник на Георги Парцалев, той често взривяваше публиката със своите фейлетони и анекдоти. На срещата го запитаха как се ражда хумора и той се позасмя:

– В кафенето на писателите сме. До мен седи поетът Ангел Тодоров. Гледам го, върти двулеска в ръка, озърта се и накрая попита:

– Абе, как се казваше онова нещо – ситно, дребно, дето пада сутрин по листата на дърветата?

– Роса, бай Ангеле! – отвърнахме в един глас.

– А, така ли? Роси, плаща! – провикна се той към сервитьорката.

ВЪЗДИШКАТА

Случи ми се да бъда близо до големата българска поетеса Дора Габе. Беше в златоносната есен на нейния дълъг-дълъг живот. На една литературна среща я чух да казва с въздишка и самоирония:

– Боже, колко дълго живях! Струва ми се, че съм вечна.

Антология Словото

Дора Габе

ОБИЧ

*Нашето небе е тъй дълбоко,
нашите звезди са тъй големи
и земята наша е безкрайна,
а се сбира цялата в сърце ми!
Ти ли, моя майчице направи
тая обич толкова голяма,
че света във нея се побира,
че в света на нея равна няма?
Че прегръщам с обичта си, майко,
нашата земя, с цветя покрита,
с пресен дъжд на пладне оросена
и с дъга, на златен сърп извита.
Че ми греят право във сърцето:
златно слънце, ниви позлатени,
утрин рано сребърна зорница,
в топла вечер облаци червени!
Нашето небе е тъй дълбоко,
нашите звезди са тъй големи
и земята наша е безкрайна,
а се сбира цялата в сърце ми...*

Петко Братинов

НА ПОЕЗИЯТА

*Не се разплаквай никога пред оня,
притиснал хитро
твоите гърди.
Обидата е падане от коня.
Но падането нещо ще роди.
И ти ще разбереш
мъжа на риска.
За този мъж и камъкът е плод.
Той няма с чаша вино да те плисне.
Той може да те плисне със живот.
Животът, за който ти не подозираш
и още яздиш
древните скопци.
...А в мрака продължава да намира
страстта на отчуждените жребци.*

Христо Радевски

СЪЛЗИ

*Валя през цяла нощ, а сутринта
земята беше весела и чиста,
И сръчна някаква ръка в нощта
нанизала бе клонките с мъниста.
Но утрото въздъхна и за миг
лек вятър поразклати дървесата.
Макар че бе денят с възторжен лик –
безброй сълзи поръсиха земята.*

* * *

*И аз не питам вече и не знам
красива ли си,*

или некрасива?

*Така набожният към своя храм
и с вярата си в своя бог отива.
Така обича чистият човек
родината си –
дом за него тя е.
За тая сладка болест няма лек
и аз да се лекувам не желая.*

Една разбрана, недоразбрана и криворазбрана идея

Никола Инджов

Преди известно време намерих лични основания да предложа на публично обсъждане идеята за отпадане на настоящия национален химн „Мила родино“. Достатъчно бе да знам, че от първоначалния текст са останали само пет реда – първият и четирите от припева. Ето оригинала:

*Горда Стара планина,
до ней север се синей.
Слънце Витош позлатява,
към Цариград се белей.
Мила Родино,
ти си земен рай,
твойта хубост,
твойта прелест,
ах, те нямат край.
Хайде, братя българи,
към Балкана да вървим.
Там се готви бой юнашки,
за свобода, правдини.*

Ще припомня, че Цветан Радославов композира тази изпълнена с родолюбива емоция песен през 1885 г. по пътя към бойното поле на Сръбско-българската война. Исторически и смислово текстът няма нищо общо с националния празник 3 март, нито с българо-руските взаимоотношения, както смятат някои разпалени днешни русофили и русофоби...

Познавам бегло случая с налагането на сегашния химн на България. Около Георги Джагаров (тогава достоверен и почти безпогрешен тълкувател на недоумливките на Тодор Живков) съм проумявал възникването, развитието, провъзгласяването на смяната на предишния химн „Българо мила, земя на герои...“ с „Мила родино“.

Ето, впрочем, актуалната версия:

*Горда Стара планина,
до ней Дунава синей,
слънце Тракия огрява,
над Пирина пламеней.
Мила Родино,
ти си земен рай,
твойта хубост,
твойта прелест,
ах, те нямат край.*

Имало е още два куплета:

*Паднаха борци безчет
за народа наш любим.
Майко, дай ни мъжка сила
пътя им да продължим!
Дружно, братя българи,
с нас Москва е в мир и бой!
Партия велика води
нашият победен строй.*

Тези два куплета се зачеркват по същите причини, по които са били измислени – господстващата идеологическа конюнктура. Излиза, че нашенската власт (веднъж през 1964 г., втори път през 1991 г.) е можела дори в националния химн да налага отпадането или прибавянето на угодни на режима текстове. Каква е гаранцията, че това няма да се случва отново и отново? Има ли въобще гаранция? Особено днес и тук, където мало и голямо, къраво и сакато, учено и недоучено, направо отсича, че „Държава няма!“...

Прословута фраза, която звучи всекидневно по телевизии и радиостанции, изказвана от какви ли не хора и по какъв ли не повод. Богати и бедни, християни и мюсюлмани, етнически и партийни общности повтарят и повтарят все същото – „Държава няма!“. На свой ред и аз твърдя, че държава наистина няма – в здравеопазването, в пенсионното осигу-

ряване, в закрилата от битовата престъпност и т. н. Това е, общо взето, политическата държава. Тя някакси е извън злощастната днешна наша орис. Налице е съдбоносното разцепление на България – от една страна държава, която вече я няма, от друга страна народ, който все още го има....

Но все пак, но все пак съществува българската Държава на духа, създадена от Първоучителите Кирил и Методий. Държава – олицетворение на стародавната българска народност, на най-значителния български принос в световната цивилизация!

Днес, колкото и необяснимо за здравия разум, колкото и неприемливо за традиционния морал, срещу нашата Държавата на духа коварно действа нашата политическа държава. Да, винаги е имало, има и ще има нравствена несъвместимост между културата и властта, но това противоречие понастоящем е изпълнено с невидан цинизъм от страна на управляващите, с недалновидно отношение към интелектуалния зародиш у грядущите поколения. Днес съвършено ясно се вижда, че докато културата е предназначена да възвисява и изгражда личността, политиката унищожава съзидателните способности и съсипва моралните добродетели на нацията. Политическата държава официализира като хора на житейския успех кредитни милионери, ненаситни приватизатори, корумпирани сановници от всякакъв ранг, гузни новобогаташи от всякакви фондации. Създава псевдоинтелектуален елит от шоумени, чалгаджии, подражатели и направо плагиати на чуждестранни образци в киното, театъра, телевизията. Налага чрез фалшифицирани избори кметове и министри с повдигнати срещу тях съдебни дела за присвояване „в особено големи размери“. В администрацията се подвизават мошеници на всички равнища, публично известни са така наречените „калинки“. При толкова корист, при толкова некадърност чудно ли е, че политическата държава превърна страната ни в най-бедната държава на Европейския съюз? Политическата държава озверя, стана заплашителна, разпокъса родовите и поколенческите връзки, наследената патриархалност, благородството на разума, безкористието на морала.

Прочетох във вестникарска дописка, че един властник облепил кабинета си с мъдрости на латински. На всеки посетител се набивали на очи белите листи с разпечатани сентенции. Те били на всички стени в стаята, две от тях точно над главата на кмета – „Vox populi, vox dei“, както и „Sub lege libertas“, които в превод означават „Глас народен, глас Божи“ и „Свобода според закона“. Сред надписите имало цитати от Библията от рода на „Всеки човек е лъжец“, „О, свещена простота“, „В царството на слепците едноокият е цар“, „Времето лети“, „Бързай бавно“, „Няма нищо ново под слънцето“...

Какво мога да кажа, освен и аз да повторя библейски слова: „И видях друг звяр...“

Политическата държава е разделна държава, именно това е главната причина да изляза с призив за отпадането на нейния химн и замяната му с химна на Държавата на духа. Идеята постигна първоначалния замисъл и предизвика многогласен отзвук. До този ден и час в подкрепа на специалната подписка в интернет със сигнатура „Петиция 134961“ останали подписите си сто и тридесет души, между които учители, дипломати, читалищни деятели, студенти. Най-мно-

го са писателите, което означава, че в съвкупност с нашите читатели ние вече представляваме сърцевината на достатъчно многолюдна и авторитетна интелектуална общност. Тук по разбираеми причини споменавам само членовете на СБП. Те са Георги Ингилизов, Мина Карагьозова, Кънчо Кожухаров, Бойка Асиова, Иван Есенски, Валентин Качев, Петър Анастасов, Павлина Павлова, Димитър Кирков, Драгомир Шопов, Йордан Нанчев, Красимир Георгиев, Румен Стоянов, Петко Каневски, Атанас Звездинов, Анжела Димчева, Васил Василев, Петър Доневики, Петър Андасаров, Илко Минева, Банко Банков, Борис Данков, Илко Капелев...

Не познавам всички, подписали петицията. Но ми се иска да отбележа, че сред тях са Пенка Генева – Чакалова, високопросветена потомка на Капитан Петко Войвода; световноизвестният Маг Астор; бизнесменът с възрожденски манталитет Койчо Русев; председателят на Съюза на независимите писатели Марин Кадиев; обявеният за най-виден

българин в САЩ проф. Иван Канев; чуждестранният член на Българския ПЕН-център Александър Гочев; родолюбци от десетина европейски страни...

Естествено, има и несъгласни с идеята. Неколцина се възползваха от възможността да изкажат своето мнение във форума на самата петиция. Направиха го анонимно, което ме лишава от възможността да вляза в дискусия с тях.

ХИМНЪТ ДА ВЪЗВИСЯВА БЪЛГАРИЯ – ДЪРЖАВАТА НА ДУХА!

България – Държавата на духа, създадена от Първоучителите Кирил и Методий, е единствената наша държава, устояла на насилствени владчества, враждебни нашествия, световни войни.

България – Държавата на духа, олицетворява културното превъзходство като израз на свобода и вражда в разума на българския народ култури, религии и езици от отечествените постранства.

България – Държавата на духа, съществува като несъкрушима родина и има свой величествен химн!

Без съмнение, този химн е „Върви, народе възродени“ с текста на поета Стоян Михайловски и с мелодията на композитора Панайот Пипков, надживял официалните символни песнопения на три досегашни български царства и една република.

Ето този химн в примерен вариант, познат ни от редица ансамблови изпълнения. Възможно е и друго подходящо осъвременяване на някои езикови архаизми.

КИРИЛ И МЕТОДИЙ

*Върви, народе възродени,
към светла бъднина върви,
с книжовност – тази сила нова,
съдбата си ти поднови!*

*Върви към мощната Просвета!
В световните борби върви,
от длъжност неизменно воден –
и Бог ще те благослови!*

*Напред! Науката е слънце,
което във душите греи!
Напред! Народността не пада
там, дето знаньето живей!*

*Тъй солунските двама братя
на сърчвах дедите ни...
О, минало незабравимо,
о, пресвещени старини!*

*България остана вярна
на достославний тоз завет –
в тържествуванье и в страданье
извърши подвизи безчет...*

*Бъдете преблагословени,
о вий, Методий и Кирил,
отци на българското знанье,
творци на нашия говор мил!*

Не е ли време за химн, който възвисява народ и държава, сплотява поколенията, закриля трудолюбието и ученолюбието?

Химн за всеки един и за всички заедно?

Време е!

...И тъй, струва си да продължим обсъждането в специалния сайт, който събира подписи и придава необходимата публичност на подписката. Линкът към сайта в интернет е ПЕТИЦИЯ 134961. Кликнете върху тази сигнатура и следвайте указанията, за да включите своето мнение.

Вечен фашизъм или Ур-фашизъм е термин, въведен от Умберто Еко и означаващ транскултурен и трансепохален феномен на агресивната ултрадясна идеология. Ур-фашизмът може да се диктува отгоре или да съществува в индивидуалното съзнание – той притежава съответните признаци, които писателят изброява в едноименното си есе, включено в цикъла „Пет есета на етични теми“. Ур-фашизмът обикновено се определя като философско или политическо явление, но той съществува и в изкуството, проявявайки същите форми и категории нетърпимост.

1. Както във философията, така и в изкуството Ур-фашизмът поддържа култ към традицията.

Творбите на майсторите от предишните векове се представят като образци на идеалното изкуство. Този идеал се приема на вяра, понеже без задълбочен анализ на отделните детайли, на вътрешната им еволюция, контекста, актуалността им за дадената епоха и неприложимостта за останалите те просто не се виждат.

За да се избегне разобличаването на очевидните вътрешни противоречия на подобен метод Ур-фашизмът игнорира всякакъв аналитичен подход към произведенията на изкуството – както на старото, така и на новото.

Ур-фашизмът винаги възприема домодернистичното изкуство като нещо цяло и монолитно, без да прави принципни разлики между творбите на отделните епохи.

Доколкото творбите от миналите векове са идеални, на новите адепти се предписва да следват сяпко техния пример. Всяко отклонение се счита за отклонение от традицията като цяло.

Единствената цел на Ур-фашизма в изкуството е самокопирането. По такъв начин той забранява каквото и да е развитие на новото знание.

2. В изкуството Ур-фашизмът проявява подчертана нетърпимост към новото.

Като утвърждава авторитета на вече създаденото и отрича аналитичния подход, Ур-фашизмът отрича еволюционния модел в развитието на новото изкуство.

Така той отрича факта, че новото изкуство се базира на същата тази традиция, която сам утвърждава.

Ур-фашизмът цени не толкова традицията като такава, колкото категоричната си нетърпимост към всякакво отклонение от нея.

Зад Ур-фашизма се крие ирационализъм.

3. Вечният фашизъм поражда културата на механичното самокопиране.

Самокопирането се проявява в най-очевидните външни детайли. Възпроизводството на изкуството на миналото, чиято оценка се извършва по очевидни-

те външни елементи, поражда кич – отсъствието на нов смисъл се прикрива с маниерността на формите.

Кичът на свой ред оправдава себе си с пренебрегването на аналитичния подход към културата. Една от характерните прояви на Вечния фашизъм е нетърпимостта към интелектуалното – то се подлага на присмех, новото се обвинява в отклонение от вековните ценности.

4. Ур-фашизмът е патологично нетърпим към критиката.

Като самозащита Ур-фашизмът отрича аналитическата аргументация като

им, стига да не са в разрез с шаблона му от повърхностни елементи. По такъв начин това изкуство и кичът под прикритието на външната атрибутика получават еднаква поддръжка и легитимност.

8. Оскърбление от успехите на „чуждото“ изкуство.

Поради липса на аналитически подход Ур-фашизмът използва спекулативна аргументация, за да придаде аморалност на чуждия успех.

Намеквайки, че авторите на „чуждото“ изкуство могат да постигнат успех единствено чрез манипулации и лъжи, Ур-

10. Ур-фашисткото изкуство е елитарно и се крепи на абсолютния авторитет на отделните автори.

Доколкото Ур-фашизмът отрича новото познание, за неговите последователи списъкът на авторитетите обикновено се изчерпва с вложеното в от училищните програми. Народният култ към тези авторитети се култивира изкуствено.

Елитарността се разпространява върху всичко, което е свързано с традицията и авторитетите. Тя е валидна и за нацията, свързана с авторитетните автори.

11. Произведенията, битувачи в традицията на Ур-фашизма, се сочат за пример не само в изкуството, но и в живота.

12. Идеалният лирически герой на ур-фашисткото изкуство във всичко прилича на ур-фашиста.

Сходството им се оценява по най-повърхностните признаци. Народното преклонение пред лирическия герой се култивира по схемата, по която се налага и култът към създалия го автор.

13. Ур-фашизмът се стреми да ограничи еволюцията на изкуството като ограничава изразителните средства или възможностите за установяване на връзка с новата епоха.

Ур-фашизмът установява, поддържа и одобрява цензурата. При липса на цензура на законодателно равнище той установява морална цензура.

Ур-фашизмът атакува дадено произведение, отричайки онези негови еле-

(четирнадесет признака в изкуството)

Умберто Еко

Вечният фашизъм

ненужна или аморална. Основните му аргументи винаги са спекулативни.

5. Изкуството на Ур-фашизма работи по принципа „свой-чужд“.

Без съответната адаптация чуждото изкуство никога не се равнопоставя със своето.

Вечният фашизъм обича да си присвоява чужди автори и художници за подсилване на собствения си авторитет.

За да се признае даден автор или произведение като „свое“ са достатъчни няколко сходни елемента, местоживееенето, произхода, езика и т.н. Подобна оценка винаги е повърхностна.

Картината на света в оптиката на Ур-фашизма в крайна сметка е двуцветна.

6. Ур-фашизмът в изкуството се поражда когато сложността на възприемането на актуалните произведения изисква от зрителя или читателя допълнителни усилия.

Ур-фашизмът възприема само такова изкуство, за разбирането на което са достатъчни априорните знания. Той съществува за сметка на неграмотността или отсъствието на критическо мислене.

7. Ур-фашизмът признава и целенасочено утвърждава всичко, което съвпада с неговата парадигма.

Той налага такива произведения на изкуството без значение от качествата

фашизмът ги представя като слаби и ненужни, стремейки се да унизи чуждата парадигма, утвърждавайки своята.

9. От гледната точка на Вечния фашизъм „своето“ и „чуждото“ изкуство се намират в състояние на постоянна война.

Ур-фашизмът съответно се движи от убеждението, че налага единствено правилното изкуство, което рано или късно ще победи. Той отрича възможността за многообразие на изкуството.

В неговата идеална картина на света, където всички жанрове и автори са разделени на свои и чужди, всеки елемент от картината съществува на една от двете страни на фронта.

Критерий за победа Ур-фашизмът смята официалното признание на „своето“ изкуство от действащата държавна власт.

менти, които го отличават от установения шаблон.

14. Въпреки своята елитарност Ур-фашизмът винаги твърди, че изкуството съществува заради хората.

Ур-фашизмът говори за масата като за цялостна монолитна общност. В неговия ареал изкуството съществува не за отделната личност, а за всички заедно.

Идеалното изкуство според Ур-фашизма в еднаква степен е разбираемо за всички, независимо от степента на образованието, кръгозора и интересите. По такъв начин когато произведението изисква повече от априорните знания, задачата на автора е да го опрости, като го върне в рамките на установената парадигма.

Превод Димитър Попов

Слово и цвят Златимир Коларов

Бих определил поезията на Елена Деянова като чаровно съчетание между поетическа чувствителност, творческа интуиция и женска чувственост, далеч от евтиния ракурс на съзливата сантименталност, която често избуява, когато те се срещнат върху белия лист. За това безспорно помага интуицията ѝ на родена и доизградена в годините поетеса. Сред шестте поетически книги на Деянова се отличават „Жената с шапката от слама“ и съвместната „поетично-живописна“ „Приказка“, плод на „съжителството“ на поетесата и художничката Елеонора Хаджиниколова – брилянтно съчетание между поезия и живопис на две жени с тънък усет за изкуство и баланс в словесното и живописно изображение. Те успяват да съчетаят двете изкуства и да постигнат ярко естетическо внушение. В творби като „Дива трева“, „Старецът и земята“, „Продавачката на плодове“, „Жената с шапката от слама“ с органична сила диша природата, преплитат се съдби, чувства и надежди, редят се картини в пастелни цветове, за да стигнем до стихотворението „Аз съм“ с осъзнатата подвластност на тези, които са ни дарили с живот:

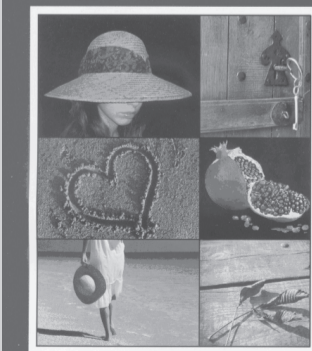
Аз съм
копче от ризата
на баща ми,
разкопчана
на майка ми
с пръстите.

Елена Деянова

СИРНА НЕДЕЛЯ

Огньовете – диви, алести,
сгърчиха снега в шумата.
Струпа се ледът, набодете
късове хвърлени думи.
Върти, обръща пламъка
лютият февруари.
Праци небето и пари:
„Просто да ти е...“
„Господ прощава...“
Хлябове – дъждовни облаци,
надвисват, ваят в реката –
залък и вода за странници,
слънце и дъжд за дъгата.
Бесовете и ветрищата се мятат
зли, въртоглави...
Утре е чист понеделник,
лошото с огън се гони.
Из дъното на очите ми
се разпука хралупата.
Враните, черно и чинно,

Елена Деянова Жената с шапката от слама избрани стихове

пуснаха пера в пътя ми.
И единакът у мене,
настръхнал срещу луната,
спря... и заплака смутено
в ноктите на душата си.

Джо Мексиканеца

Светослав Нахум

На баща ми

Жилището на Диман представлява американски тип боксониера – т. нар. „efficiency apartment“, – нещо, което се състои от стая с кухненски ъгъл и железен креват, допълнена с чупка в стената, достатъчна да побере скромна маса за хранене; банята е прилично помещение, с душ-кабина и табло с множество автоматични бушони. Бойлерът е монтиран в дрешника. Това е хубаво – на него човек може да си суши бельото безплатно. Особено човекът – студент.

Диман оцелява в това евтино, голямо общежитие (характерно за академичните градчета в Илинойс, Кентъки и Индиана) благодарение на честите събирания, които прави и в които участва с душата си. Иначе самотата не може да бъде победена нито с учене, нито с телевизия, нито с пържоли по един долар, купени от промоциите на веригата „Кънтри Фейър“. Пък и начинът на готвене на месото е винаги странен. Самата фурна е част от неповторимо съоръжение, което обединява едновременно мивка, два котлона, печка и хладилник. Когато свинското се пече, обикновено хладилникът протича, а хлебарките се разбягват към банята.

При Диман се срещаше обичайна компания – двете сестри-българки, японца Такоши, антропологът Питър, латвийското еврейче Роман, казакът Миша Шестаков, републиканецът Стийв, художничката Кетрин от Манчестър (оригиналният, в Англия, не този в Мисури, не онзи на юг в Джорджия и дори не Манчестър в Ню Хемпшир), политологът Кайл, още двама-трима, които са по-маловажни, понеже все служеха само за фон, и разбира се, Джо Мексиканеца.

Последният излизаше с едната от сестрите-българки, по-хубавата. Джо беше от така наречените „tough guys“, трудни и твърди момчета, да не говорим, че беше с десетина и повече години по-възрастен от студентската компания. Той нямаше нищо общо с университета на Южен Илинойс, където останалите учеха. Занимаваше се със странни неща, от букинизъм и архивна музика до издирване на крадени вещи и обучение по бойни изкуства. Ползваше се с категоричен респект в градчето, особено на главната улица, изпълнена с малки магазинчета за ретро-музика, редки колекционерски плочи и филми, касети и компакт-дискове, антикварна литература и разни екзотични сувенири от субкултурата.

Джо никога не показваше агресия, бруталност или арогантност, нито пък се перчеше със силата си. Беше спокоен и уверен, с това спечели и българската си приятелка, изтерзана от достатъчно мъжка и всяческа грубост в родината си. Викаха му Мексиканеца, защото беше от смесен брак – майка американка и баща от едно село в залива на Вера Крус. И тази вечер компанията се събра в тясно убежище на Диман, за да пийнат, поговорят и повеселят, както обикновено. За разтуха си пушнаха стари парчета на AC/DC, Диман подражаваше на покойния Бон Скот, момичетата се смееха. През прозореца нахлуваше огромната луна на Средния Запад, осветяваща бездъното нощно небе над Илинойс.

– Къде е Такоши? – попита някой.

– Трябваше да дойде – Диман се огледа, – сега ще му звънна.

Такоши живееше на долния етаж. Не вдигаше телефона си.

– Ще отида да го извикам. Няма къде да е, освен ако е заспал и сънува, че самураите са вече в Чикаго и над Сиърс Тауър цъфти дива вишна – каза Роман.

– Да не е с момичето си? Или просто с момиче? – дяволито попита Кетрин.

– Ха, не може да е с нещо, което поне до този момент не е съществувало в живота му. Освен ако не е виртуална – малко грубо се пошегува Стийв, републиканецът. За него се носеше слух, че е... така де, с нестандартни наклонности.

Диман пушна лека американска музика, някакво парче на „Грейтфул Дед“:

*Чикаго,
Ню-Йорк,
Детройт,
са все
на една
и съща
улица!*

Имаше доста водка и бира. Миша Шестаков беше домъкнал трилитров буркан с втасали краставици и спореха с антрополога Питър дали това е по руска, американска, индианска, или еврейска рецепта.

– Ето, Роман се върна, той ще каже дали са еврейски краставиците! – провикна се политологът Кайл.

– Момчета, страшно! Бог да прости! – Роман беше блед, изпотен и фрустриран.

– Човече, бира? – крещеше Стийв.

– Спри се! И изобщо престани! – Роман поиска цигара.

– Ама... – всички го изгледаха. Разперваха ръце, учудени в своето веселие.

– Вижте през прозореца! – Роман издиша тютюневия дим и се закашля силно.

Погледнаха. На бетонния паркинг пред общежитието се бяха скупчили хаотично линейка и четири полицейски коли, сини и червени сигнални светлини револвираха в прозореца, във всички прозорци, осветяваха за кратки мигове паметника на Доналд Дж. Шрайък, основателя на университетската библиотека, впоследствие погрешно кръстена на друг, Морис.

– Не са пускали сирени? – учуди се Стийв.

– О, млъкни най-сетне, това ли е най-важното? Дошли са само със светещи лампи. Това удовлетворява ли те? Или изобщо някого? – Роман вече плачеше.

– Ама какво е станало? Пожар ли? За-

щото не виждам пожарна – художничката Кетрин излизаше от унеса на тъмната бира.

– Станало е това, което е станало! – Роман се тресе.

Диман усети нещо гадно и страшно. На долния етаж живееше най-добрият му приятел в Америка.

– Романе, какво? – Диман го погледна втренчено и сериозно.

– Самоубил се е...

– Кой? Такоши?

– Да.

*

През прозореца се видя как изнасят носилка с покрито тяло, как я качват в линейката... Облян в червено и синьо, целият ненадеен среднощен кортеж потегли към местната болница – Мемориъл Хоспитал. Остана само автомобил с цивилни следователи, които да направят снимки и оглед на жилището на Такоши.

– Но защо? – питаха всички.

– Защото сте глупави – отговаряше Диман.

– Все пак, не разбираме...

– Е, ще разберете. Някога. Просто Такоши... Не се чувстваше добре тук...

– Но...

Коментираха безразборно и объркано. Само Джо седеше в един ъгъл, неподвижен и смълчан. Около него се беше настанила странна аура – една пределно ясна липса на укор към съдбата, каквато в този миг на повечето щеше да им се стори неприлична, ако не го познаваха. Излъчваше някаква дървна легионерска мъдрост, която беше непонятна, стряскаше, угнетяваше и дори плашеше младите опечалени сърца.

*

Диман не издържаше. Трябваше да излезе, да не бъде тук, на това страшно място и в това страшно... Време. О да, времето на тази вечер, на тази нощ!

Него, последното, сега го възприемаше не просто като ужасен миг, а като нескончаем низ от непредвидени бързеи в един пълноводен, увличащ и тесен поток със стръмни и непобедими брегове, чиито необозрим край се губеше напред в океана на някаква мрачна ера. Да избягаш, да напуснеш този поток – това е спасението. Но как?

Джо излезе с него. Не, не че Диман бе настоял някой да го придружава. От само себе си се получи, съвсем естествено, като един-единствен възможен правилен ход и само един Джо в цялата непоносимо тежка ситуация. Явно трагичните мигове имат предварително заложена необратима логика, която следва ме по интуиция, калена в сънувано страдание.

Тръгнаха с колата на Джо и спряха на главната улица на градчето. Баровете работеха, шумни студентски тълпи ги обикаляха безспир.

– Майка ми се самоуби, когато бях малък – неочаквано проговори Джо, – обеси се.

– Не знаех. Съжалявам искрено.

– О, отдавна съм о'кей с това. Оттогава вече минаха като че ли два живота.

Все мои.

– Не мога да го проумея още... живота... И приятелката ми ме остави – Диман видимо беше угнетен от всичко.

– На колко години си? На двадесет и три?

– На двадесет и две.

– Та ти си бебе, дете. Навремето и моята голяма любов ме изостави.

– Така ли? Защо?

– Избяга надалеч с един електротехник... – Джо се засмя.

– Мислех, че такива като теб само убиват, но никога не биват убивани... Ти как го преживя?

– Това не бива да се преживява. Нали виждаш сам, има по-сериозни неща в света, истински неща. Е, добре, че не беше водопроводчик... Ха – ха!

– Но аз го преживявам... Тя...

– Гледал ли си „Брат Слънце и Сестра Луна“? За Свети Франциско от Асизи? За истинската любов?

– Не съм.

– Ето, сега ще го намерим отнякъде.

Разровиха се из дюкянчетата. Всички продавачи на плочи, филми, книги, всички букинисти и дребни собственици посрещаха Джо с нескривано уважение.

Намериха филма. Като видя Мексиканеца, продавачът искаше направо да даде касетата, но Джо го спря. Плати му и подари филма на Диман за спомен от тяхното ново приятелство.

Поеха обратно по широката Мейн Стрийт сред весела глъч и ярки мигащи светлини – повечето оранжеви, червени и розови, смесващи се с мрака отгоре в призрачно виолетово. В главата на Диман беше толкова, толкова объркано... Далеч от дома. Крах на любовта. Тази нощ най-добрият му приятел се самоуби. А Джо му говореше спокойно за своите безспорно големи трагедии... Как е възможно това? Постига ли се или е вродено?

– Джо?...

– Да, Даймънд.

Така му викаха в Америка. Харесваше му, нека поне веднъж се почувства като диамант, само защото е човек. А това е ценно, понякога топли за цял живот.

– Ти... с какво си се занимавал преди?

– Защо?

– Ами... всички се респектират от теб, но никак без страх. Имат уважение, без да са сервилни. Някак е реално... То понякога...

– Бях командос – прекъсна го Джо. – Зелена Барета.

– Къде?

– В Ел Салвадор. А баща ми е мексиканец, каква ирония!

– И какво правеше в Салвадор? Режеше глави на комунисти ли?

Джо помълча за малко, кимна, после рязко вдигна глава, погледна към небето, а след това право в очите на Диман, въздъхна и отвърна тихо и кратко, уверен и спокоен:

– Да. Докато не станах един от тях.

Ивайло Диманов**ПОТОП**

Най-последно над Мизия слънцето слезе.
Водата остави след себе си мърша и кал.
Спаружени старци с подгизнали глезени
попържат съдбата с безмълвна печал...

Навярно дамгосан от мрачно знамение,
градецът измоли за мъртвите упокой.
Смутен, Посейдон цапардоса две менти
и взе да товари ковчега на Ной...

Издъгнаха рибите, птиците емигрираха.
Небето изплези мухлясал език.
И само понякога нощем, иззад баира,
разрязва покоя вдовически вик.

Потопът е божие изпитание, рече ни попът,
пастирът брои колко вълци има сред нас!
Без вяра животът би заприличал на опера,
изсвирена калпаво на фалшив контрабас...

Не можем без вяра, въздъхна женица,
оплетена като с примка във траурен шал.
Но де беше Господ, когато моите дечица
крещяха за помощ сред хищната кал?

Иконите онемяха, кандилото в сълзи заплува.
А Посейдон се закани на брат си за мъст.
И стана тъй тихо в града, че се чуваше
как паякът дъвче прогнилия кръст...

СИЗИФ

Истанцувай го тоя живот, човече!
И без друго е колкото един блус.
Та когато тръгнеш оттук надалече,
светът да усети горчивия вкус...

Да му е тъжно, че те е подминавал,
без дори да те поздрави с „Добър ден!“
Бог не раздава пари, любов и слава.
Бог е диджей, от безсмъртие уморен...

Истанцувай го тоя живот, приятелю!
Звездният дансинг е твой само веднъж.
Виж Луната пияна как те е зяпнала...
Хайде, покани я на танц, бъди мъж!

Камъкът, дето все го буташ нагоре,
пълнен абсурд е, но си свикнал, нали?
Я го вдигни над тая гнила Агора.
Хвърляй! Шоуто трябва да продължи!

Истанцувай го тоя живот, човече!
Дай онова, което сам си дължиш.
А когато дойде Смъртта за вечеря,
прелъсти я с последно танго в Париж.

АЗ, КОМИНОЧИСТАЧЪТ

Покривът е остров сред мъгливото безбрежие.
Ангели кръжат над керемиденото ми летище.
През комина като в телескоп се вглеждам
и броя звездите, паднали в огнището ти...
Тук, отгоре, от високото, светът изглежда
по-добър и мъдър от Британската енциклопедия.
Ей-го там олющеното магазинче за надежда.
Днес ще пазарувам за приятелите бедни...
Ще нахраня лунатика с дъжд и пълнолуние.
На вдовицата ще занеса писмо от мъртвия...
Светлина ще дам на слепия, да зърне утрото.
На скиталеца – подслон, на сухо да замръкне.
Покривът е автобусна спирка за мечтатели...
Плуват залези в греховен пурпур и безвремие.
Ако тази нощ докосна твоя сън, за щастие,
има да се чудиш откъде са тия сажди черни...

ДЕ Е БЪЛГАРИЯ?

В театъра сипят аплаузи за „Хъшове“,
ученички пълчиви пицят от възторг...
Чуват се смели възгласи: „На оръжие!“
Ала само от сцената, опазил ни Бог.

Я кажи ми, облаче, де е България!?
Де е Раят, от слънце облян?
Ако някой днес падне за Свободата
ще е луд или мъртво пиян...

Магистрали, безброй магистрали.
Нямат край надлъж и на шир.
А народа ни – кучетата го яли!
Бяла лястовица в синджир...

Скитат децата ни – мили-недраги
в тая пуста чужбина без вест.
В родната дюнержийска Чалгария
тъпи ченгета ме учат на чест.

Моят народ, уж е женен за Свободата,
а от памтивека е всъщност вдовец...
Тънат в забвение Ботев и Караджата.
Няма кой да извика:
„Хляб или свинец!“

И БОГ ПОДАДЕ ОСТАВКА

Времето е сърчен джебчия на спомени.
Всяко щастие е с гаранционен срок.
Кой съчини оня мит за висша промисъл?
И защо не чу молитвите ми Бог...

Тихо ли ги шепнах или той далече е?
Или тоя свят е съвсем оглушал?
Давам цялото прогресивно човечество
срещу един топъл вълнен шал...

Давам ръката си – тая, с която пиша,
за да видя справедливост отвъд.
Давам ти чистия въздух, който дишам,
за да е честен барем Божият съд.

Светът с охота заменя чест срещу слава!
120 поети за един печеливш генерал.
Господ вдигна ръце и подаде оставка.
И никога повече не играе със кал...

РОЗА И ЧИФТ ПИСТОЛЕТИ

Когато затръшнеш след себе си Фейсбук
и тръгнеш да дириш принца от приказките,
не се надявай Джони Деп да е девствен,
а Брад Пит да готви и сменя ританки...
Измисляй си рицари – колкото искаш.
Надеждата има изящна походка...
Разбий ми сърцето, налеп го в мастиката!
Или Вие, кралице, пиете водка?
Самотният принц е в отсрещната кръчма.
Излива душата си в тъжни сонети.
А белия кон го хариза в Заложната къща,
та купи стрък роза и чифт пистолети...
Доброто и Злото живеят в една риза.
В неделя съм принц, в понеделника просяк.
Ако все още търсиш оня, от приказките,
похлопай нощес на Небесните порти...
Знам, че не си смуглото Кехайово момиче.
И аз не съм онзи Шибил, страшен хайдутин.
Но някой ден ще се отприщя да те обичам,
ако ще подир мен светът да се срути.

* * *

Хлътнаха буците пръст върху гроба ти, татко.
Като очите на майка ми хлътнаха, Господи...
Болката – тоя безчувствен хирург във оставка,
реже с ръждива ножовка плътта ми до костите.

Юли е. Мръсните облаци бавно полазиха
като нахранени кърлежи в овнешко руно...
Татко, не искам от теб да се правиш на Лазар.
Ще ми се само да пийнем от твоята крушова.

Десет години я пазя с увереност сляпа –
някоя вечер ще слезеш усмихнат по мръкнало.
Може би идваш понякога, тихо присядаш,
галиш съня ми, но чашата все ти е пълна...

Коледна хлопка ще туря, от сън да ме вдигне.
В сън да ме вдигне, очите с вода да поръся.
Дойдеш ли, искам на всяка цена да те видя,
прошка да взема, часовника стар да ти върна.

Съмна се. Болката пие от лютата рана.
Ей, самодиви, къде сте? Кръвта ми изтича.
Господи, пак ли ще жертваш Христос за Варава?
Що все наказваш ония, които обичаш...

Хлътнаха буците пръст върху гроба на татко.
Като очите на мама безропотно хлътнаха...
Боже, прати ми надеждица с пощенска пратка
пак да прегърна баща си, макар и в отвъдното!

Славимир Генчев

ПАТРИОТИЗЪМ

Моята мярка
за тоя свят
не е ни къса, ни дълга
и е еднаква на вкус и цвят,
и даже
важи за българи.

Аз си обичам една река,
едно въстание и един Левски.
И няма да се гордея така,
сякаш избивам комплекси.

Никога няма да се поддам
на махленската прошка,
дето хвали без капка срам
хубавкото у пошлото.

В кого е контраата
на равновесието?
Аз нося кръстче,
друг влачи кръст,
на бедните нищо не им харесва,
богаташите нямат вкус.

Де да можех
да вдигна глава,
както мутрите вдигат църкви!
Невъзможно е днес това –
като Ботев
на средна възраст.

Пак виси
февруарският ден
в суматохата от гротески.
А в небето ехти рефренът
на рефрените:
„Само Левски!“

ОТ ФРОНТА

Знам, животът е изречение
с постоянни глаголи,
правила, изключения
и достатъчно болка.
Някой случва с късмета,
други си ближат раните.
(А изравнителни сметки –
чак след век разстояние...)
В петолинията сред думите
удивителни, точки, чуденки
шелнат, карат се шумно,
пеят, молят се, удрят.
Очевидно е: само тихите
измерват с гръб битието.
И да не драскат стихове,
пак си остават поети.
Други пак се промушват
между думите и живота:
изстрел от Първата пушка
все ги сварва в леглото.
Ала в пълното изречение
нищо излишно няма
като в стихотворение –
песен на Дебелянов.

КОЛЕЛОТО НА ИСТОРИЯТА

Засякохме се в Градската градинка с Хикс.
Видя ми се честит, та го попитах:
– Не беше ли ти по-преди критик,
що ни громеше от марксихески позиции?

– Да, бях – отвърна той. – Тъй беше то!
Да бъда жив все пак ми беше нужно.
Но ти глава не вириш днес... Защо?
Нали таланът вече е критерий, друже?

Ругаехте, че цензор съм ви бил.
А аз способствах образно да пишете –
в езоповски алегоричен стил;
това е все заслуга на кайша...

Било, какво било. Не ти държа карез.
Седни, пиши без никакви резерви –
поезии и прози... бе там каквото щеш!...
пък ще те спонсорирам с двеста евро.

Попададе ми визитка, кимна ми засмян
и се сбoguва с мен пред механата.
И аз разбрах от хляба кой е по-голям:
това е фурнаджийската лопата.

ЛЕВСКИ

Щом има души, които носят раса,
ще се намери кой
да си захвърли расото.
Не ония, дето пускат дълга коса:
разстриганите са опасни.

Който е бил послушник,
той става бунтар.
Който е дъвкал молитви,
изрича клетви.
Той ще надскочи всички,
но не за да стане цар.
Той ще прегазии Дунава,
но не за едната жертва.

Българско ще измери
не със аршин, а с гръб.
И ще направи хора

от калното робско
племе.
Времето ще обърне
в истинския му път.
И ще върви по пътя,
който му сочи
времето.

Пътят го извежда далеко –
близо до някой град.
И го изкачва високо –
за да го видят другите.
И да отекне висенето му
като таен печат
в кръвта
на апостолите от Гюргево.

БАЛАДА ЗА СТРАХЛИВИЯ КОН

Стопанин отглежда ездитни коне
в градче, посадено сред горските гънки –
на сиви петна, с грациозни нозе,
източени шици и глезени тънки.
И сякаш е приказка, сякаш е сън
когато излезнат през портите черни
и стъпят връз стария бял калдъръм
с разрошени гриви и хълбоци нервни.

Не ритат, не хапят и толкова „не“,
че всички, от тъмната страст обладани
да сложат юзда на подобни коне,
стоят пред дома на добрия стопанин.
Аз яздох веднъж. Върху голия хълм,
отдето на длан се открива градчето
с безсмъртните зидове, стар калдъръм
и порти, издигнати над битието.

Дали бе видение на моя ум,
но долу по пътя препускаха с ярост
коне побеснели – настръхнал табун –
след знаме, извезано с къртовска вяра.

Долитаха изстрели. Или кълвач
кълвеше минути от моята такса?
Но без да изчакам аз целия час,
отстъпих си коня на другия чакащ.

И рекох през зъби: „Жребецът, братле,
от нещо се плаши, опитва да хвърля.
Така че внимавай, яздиш ли зле.
А най се страхува горе на хълма.“

СРАМ С ЧАСОВНИКОВ МЕХАНИЗЪМ

Казват, че не е за патриотизъм времето.
Нали имаме демокрация и равни права?
С толкова празници в календара
сме като племе,
вярващо в магически заклинания и слова.

Хиляди паметници, паметни плочи и знаци,
костници и могили...
В могилите – брат до брат.
Цял том народно творчество за юнаци –
академично издание,
с хубав печат.

Написана е епопеята на забравените.
Епопеята на забравящите е в пълен ход.
Тържествените зари-проверки
са като гавра,
а името на палача е цял народ.

Легион мъченици гордо и храбро
отхвърляха всякакъв чужд ярем.
Нима те са правили, каквото трябва,
та днес да правим каквото си щем?

Времето тук е спряло преди дванайсет.
Секундарната стрелка рита с босо краче.
Но пружината се навива и казва ясно:
където е текла история,
пак ще тече.

ЕПОС

Не е странно за никого,
че кръвта
капе от всяка голгота.
Ние сме мярка
за всички неща,
включително и за злото.

Елементарен е всеки абсурд,
непонятни са
простите мъдрости.
Животът
се побеждава със смърт.
Смъртта
се побеждава с безсмъртие.

Все някой трябва
да бъде предан
в този свят на продадена вяра.
Щом надеждата умира последна,
значи друг
я е изпреварил.

Животът е само сълза,
която
внезапно ще се търкулне
по задебелените скули
на бързото мургаво лято.

Точно както
отлита птицата,
както потегля влакът,
както падат войниците.

И само майките чакат.

Когато Господ ходеше по земята...

Валентин Караманчев

Никола Радев е многолик. Не е само син, баща и дух. Той има повече същности, ипостаси. Първият – той е най-изявеният маринист

в нашата литература. Не е било трудно да стане такъв, защото май е единственият, ако не броим Върбан Стаматов. В морската държава България безброй са авторите, които са съзрявали водната шир от плажната ивица и са я браздили с водни колела.

Вторият негов ипостас е благородно поприще на книгата, на което се отдаде вдъхновено и със себеотрицание – дългогодишен ръководител на голямо издателство през трудни тоталитарни години, охулени днес по-яростно отколкото безкнижното кърджалийско време. Той пое „Профиздат“, известно с брошурите си за трудови подвизи, за ударници и орденосъци. Превърна го от гемия за крайбрежно плаване в презокеанския лайнер. Назначи в екипажа му кадърни и амбициозни редактори. Покани на път талантлив автори и напористи творци от сформирания към профсъюзите писателска група, като Дончо Цончев, Коста Странжев, Лада Галина, Радослав Михайлов, Дамян П. Дамянов, Георги Мишев... Богатият „Профиздат“ им плащаше синекурни заплати – 80% от размера на директорското възнаграждение. Двадесетина души беше тази група. Втора, по-голяма писателска група хранутеше Военното издателство. Имаше такива благини през годините, в които за банани хората се редяха на опашки, а нашу-

мелите книги се продаваха под тезгяха с връзки.

Но главната заслуга на Никола Радев е друга. Помним го заради неговия характер, заради неговата образованост в уникалната Московска писателска Алмама-тер. Той беше пример за издателска смелост и умение да води поверения му кораб към далечни хоризонти, над подводни скали, да отбягва ледените блокове на литературоведческото невежество. Той качи на борда и книги-корабокрушенци. Тихомълком. Без да вдига тупурдия. Публикува неосакатения Курцио Малапарте, заради рецензирането на който някога бе прогонена от редакцията на „Работническо дело“ Свобода Бъчварова.

Това е човекът, който издаде пълния неосакатен текст на „Майстора и Маргарита“. Пак тихомълком. Преди още съветската перестройка да разлисти отново изтръгнатите страници. Това е човекът, който издаде „Задочните репортажи“ на Георги Марков преди да бъде официално отменена присъдата, заимствана от римския наказателен кодекс – „Обричани на забрава“ (Domnatio metorie) – наказанието за детронирани императори, разжалваните летописци и мислители. „Профиздат“ публикува пълния текст на „Хайка за вълци“ от Ивайло Петров. Ефектът беше като след откриване на едър дивеч. Усилено се застъпваха няколко ловни дружинки. Още преди авторът да предврати завършената си творба, Никола Радев изпревари дружинките, които чакаха да тръгнат на лов без бележка от горските власти. Той покани за консултант по ръкописа Панталей Зарев, постоянния член на Живковата ловна дружинка, стрелецът без цифте, въоръжен с химикалка, кандидат-биографа на баш ловджията. Академикът написа вътрешна рецензия – пътеводител на хайката, разстави пусиите, даде наставленията си за безопасност и

пожела „Наслука“. Така беше предотвратена патаклама между ловните дружинки, а трофейната зала на българската литература бе окичена с големия роман за колективизацията на българското селско стопанство. Много може да се говори за онова, което Никола Радев направи и като ръководител на писателския съюз.

А сега за повода на нашата среща – „Когато Господ ходеше по земята“, слязъл от стапела на Руменлеонидовия „Факел“. Охарчих се да събера спомените на моите акрани. Набавих трийсет-четирейсет. Прелистих ги с любопитство. Неговата книга е размисъл за времето, записки, свидетелства за събития и лица от миналото, пряко или косвено съпричастни към живота на Никола Радев. И не на последно място, тя е увлекателно въведение в актовете аули на българската и на руската литература. Тази творба оставя свой щрих върху специфичен жанр. По художество тя се равнява с „Преди да се роди“ на Ивайло Петров. И нещо важно. За отлика от повечето съвременни мемоари, като започнем от тритомника на Любомир Левчев и свършим с животописа на Петко Бочаров – неостаряващият конформист на четири епохи и три режима – царския, Живковия и Бойковия, творбата на Никола Радев е откровена до болка, добродушна, без капчица озлобление и злоезичие. Тези страници са устойчиви като пергамент не от агнешка кожа, а от човешка съдба. Книгата има шест издания за петнадесет години. Няма друга от този род с толкова издания. И не допечатки. А шестото е набъбнало с нови двеста страници.

Питам се: „Защо още Господ ходи по земята? Защо му е да ходи? Нали ни наблюдава от небето! Или през тригълната ключалка на Светата Троица с опряното в нея всевиждащо око?“ А че ходи по земята и защо ходи се разбира. Господ е настигнал някога по пътя си едного, чиято фамилия е Радев (от радост иде), да

върви и да се хвали, че е обиколил света три пъти по вода, по суша и въздух и да разказва какво е видял, чул и прочел. Какво Всевишния в първите прибрзани, „ударнически“ шест дена на Сътворението е направил погрешно. Много му дошла на Господ критиката на неговия раб Никола и като поизостанал, отбил към седмия ден, неделния. За Твореца неделята не е почивен ден, а най-работния. В неделя преглежда рекламициите, прелиства изповедите, разкаянията, молбите, клетвите, обещанията, поношенията. Утешава, укорява и пак бърза, защото си е позволил само един ден за доизкусуряване на майсторлъка.

Простете ми светотатството. Струва ми се, че Вседържателят се заслушва в словото на сладкодумци като Никола Радев, за да си върши по-добре делото. А не да чува все по-често хорското „Защо, Господи?“ в своя самотен занаят – Сътворението. Самотен е и занаятът на писателите, които претворяват света всеки по свой образ и подобие.

На Никола Радев ще река, че неговата флотилия от петнайсет книги – все линейни кораби на литературата, я чака дълъг път по пенливата диря на флагмана „Когато Господ ходеше по земята“. Ще му пожелаем да нахлути здраво капитанската фуражка, която му отива повече, отколкото на днешните сухопътни адмиралци. Ще му пожелаем да стегне папионката си на аристократ и жизнелубец, която му отива повече, отколкото на доайена на демократичния парламент, що се хвалеше, че не я е свалял и в Белене. Повече му отива отколкото и на несменяемия адвокат на свободното слово, адвокат и на противната страна, Георги Лозанов, който пък се е зарекъл да развърже пеперудката си чак след като Фидел Кастро си обръсне брадата.

А на Никола Радев ще пожелаем по адмиралския рупор на неговата армада: Пълен напред!

Думи за Велин

„Обичам си тази книга и ѝ се радвам повече, отколкото на първата“ – споделя поетът Велин Георгиев. Защо толкова се радва на тоя том избрана лирика? Положителен отзив за „Знак“ вече направи Красимира Кацарска, оценявайки я високо. Добавям: „Знак“ е достойно продължение на двата тома избрано – „Белязано дърво“ и „Черна кутия“. Сборникът потвърждава и доказва самородността и самобитността на Велин-Георгиевата лирика, както и на неговата поетика и стилистика. Естествено е, както при всеки автор, не всички творби в книгата да са равни, това е невъзможно. Някои са като мигновени хрумвания, светкавични избухвания, гротески, ескизи, подготовка за нещо по-голямо, но има стихотворения, като „Цвете“, „Народ“, „Домашен параклис“, „Предимство“, „Единакът“, „Местожителство“, „Бяла врана“... които са върхови постижения за автора. В тематиката на песните си Велин Георгиев дръзко вли-

Пенчо Чернаев

та актуално и глобално, битово и космично, злободневно и планетарно. В неговия „Космически излет“ космосът скърца вълчи зъби, а Голямата мечка ръмжи...

Поезията на Велин Георгиев е някак остра, с прекъсвания на фразата, с резки преходи от едно състояние в друго; тя пъстрее от самородни сентенции и афоризми. Литературният критик Петко Тотев я нарича „ръбеста“. Съчетавайки в едно емоция и разум в духа на Брехтовото верую, поетът кара читателя да мисли – да се съгласява или да опонира, но никога не го оставя равнодушен. Темата за любовта у Велин Георгиев не се изчерпва само с емоцията и страстта, тя е още повече отговорност и всеотдайност за другия – докрай! Олицетворение на поетовото схващане е притчовото, интимно-тъжно „Домашен параклис“. Стихове на Георгиев в голя-

ма степен са израз на отношението му към заобикалящото ни драматично ежедневие – те са заредени с гняв и недоволство от мизерната ни действителност, с протест и предизвикателство – както е в „Български мъже“, „Бабите“ и др. Това е поезия борческо-гражданска, еманация на един непокорен и търсец дух. В социален смисъл стихотворенията в „Знак“ са изповеди на поет, затаен не в битието на номенклатурната, кастовата или класовата върхушка, а живял живота на народа си с неговите изпитания, унижения, болки и страдания.

Вероятно затова в стиховете му няма да откриете декларативност, те са изживени и наситени с цялата суровост на обществената ни нищета и противоречия („Остаряване“, „Деца на ни“, „Днес си пратих писмо“), в тях искри ирония, звучат сатирични и саркастични интонации...

„Знак“ е книга – самооценка, книга – обобщение на един възходящ поетичен полет – достоен щрих към оригиналната поетика на Велин Георгиев.

Между историята и легендата

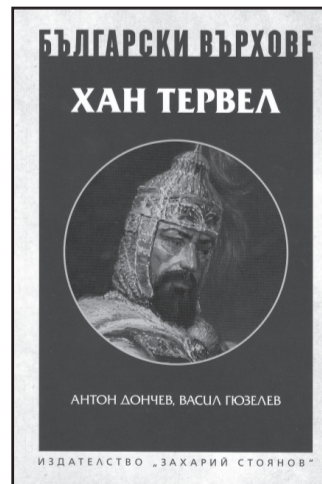
Анжела Димчева

Издателство „Захарий Стоянов“ започва специална поредица под надслов „Български върхове“. Всяка книга ще бъде колаж от художествени и научни съчинения, посветени на велики български държавници, просветители и духовни строители на България.

Първата книга от тази поредица осветява текстово и визуално образа на хан Тервел по един достоен начин. Тя включва белетристичната сага „Сказание за хан Тервел“ от Антон Дончев и историческия очерк на акад. Васил Гюзелев „Хан Тервел през погледа на историка“ (в три части).

Луксозното издание е с уникални илюстрации от Васил Горанов, обогатено е с факсимилета от Манасиевата хроника, Именник на българските ханове и други древни документи, снимки на редки артефакти (печати, монети, миниатюри, икони, старинни карти), портрети на исторически личности.

Българският читател има шанса да получи истински полиграфически образец, който не само ще разшири познанията му за българската история, но и ще повдигне националното му самочувствие. Разтваряме страниците и веднага ни посреща царственият лик на Тервел, изобразен от Васил Горанов с достоверен рисунък, с перфектно детайлизиране и богатство на цветовото насищане. Пред очите на читателя се материализират воините на България, техните победи, пълководците в целия им блясък в прекрасен синхрон между текст и визия.

Учител и ученичка е основната възможна релация през античността в текстовете, писани до жени извън брачните, любовни и роднински връзки. Главните литературни документи, съдържащи дидактичен тон, писани на латински или старогръцки език, имат за автори мъже, обучаващи определена четяща общност, често съставена и от жени, посветени на философска или религиозна доктрина. Най-яркото пространство, където можем да проследим тази натоварена с различни интерпретации взаимовръзка, е античната и раннохристиянската епистография.

През късната античност, в християнската среда на обща вяра и равнопоставеност пред Бога, по-отчетливи стават и гласовете на жените-ученички, доловими както в собствените им писма до известни църковни отци, така и в повишеното внимание към тях от страна на техните кореспонденти – мъже. Все по-често имената на жени се срещат сред адресатите на християнските епистографи. Писмата на Църковните отци са еднакво разпространени и на Запад, и на Изток в империята, написани съответно на гръцки или на латински. Всички техни произведения са събрани в т.н. *Патрология* – произведения на Отците на Църквата, съдържащи трактати, речи, тълкувания на Светото писание и разбира се, хиляди писма. Огромен брой представляват трактатите, посветени на девичеството. Почти няма автор от патристиката, който да не е написал напътствия и насърчения за девственост, правила за монашеския живот, отнoшенията в брака и същността на християнския морал, прецизно обработени според изискванията на античната реторика. Цялата патристична литература ни е оставила в наследство безценни текстове, на базата на които се формира както християнската доктрина, така и съвременният морал и светоусещане на европейца (и не само).

На изток най-голямата кореспонденция с жени е на Йоан Златоуст, патриарх на Константинопол, който е известен с писмата си до аристократката Олимпиада. Можем да споменем също Василий от Цезаря, Григорий от Ниса, Теодорет, Методий, Атанасий, Василий от Анкира, Григорий Назиански.

На Запад на латински писма пишат Киприан и Тертулиан, все още неприязнено настроени към жената, свързвайки я преди всичко с образа на изкусителката Ева. По-късно в епистоларната литература на латински език жената все повече се свързва с образата на Девата-майката на Исус, Мария и отношението към нея е преобладаващо почитателно, без да изчезне напълно напрежението, което създава жената и като носителка на първородния грях. Така, отчитайки огромната важност и отговорност на жената в междучовешките връзки, брака, и най-вече в отдадеността на вярата и саможертвата на девичеството, на жените-аристократки пишат тримата най-популярни Отци на църквата, наричани още и Учители, от времето на разцвета на християнската литература – IV-V век на нашата ера: Амвросий от Милано пише три книги за девичеството, посветени на сестра му Марцелина, както и две дълги писма до нея самата. Следва авторът, превърнал се в емблема на християнското учение, чиито последователи дори го наричат „баща на католицизма“ – Свети Аврелий Августин, чиито произведения са толкова многобройни, че едва ли могат да се изброят. Сред писмата му, 22 текста са адресирани до жени, като някои от тях представляват огромни трактати на религиозни теми от християнската антропология и

най-важният за времето си въпрос за способността на човека да види Бога; за съотношението между Предопределението, Божията благодат и свободния човешки избор. Изключителен застъпник на сексуалното въздържание, отричането от брачни връзки и обричането на доживотна девственост е съвременникът на Августин – Блажени Йероним. Неговата кореспонденция с жени е най-обилна и най-многогласна. Около една пета от цялото му епистоларно наследство е адресирано до известни римски аристократки, ревностно отдадени на християнската вяра и водещи аскетичен начин на живот. В каталога на своите произведения, той казва, че не може да изброи писмата си до Павла и дъщеря ѝ Евстохия, защото им е писал всеки ден. Въпреки общите теми и убеждения относно аскетичния начин на живот, в писмата на Отците на Църквата до жени, има и някои отлики между Изтока и Запада. Докато е възможно човек да

Женската идентичност в писмата на Блажени Йероним

Силвия Георгиева

прочете всички творби на Василий Кесарийски, без да е в състояние да предположи за момент, че той има сестра и че това е дори великата Макрина, то Марцелина, сестрата на Амвросий, става известна именно защото той е избрал да говори на цял Рим и на всички християни чрез писмата си до нея. Ето защо в настоящото изложение разглеждам писмата до жени на латинския запад чрез най-представителния за това автор – Блажени Йероним. Неговата кореспонденция със знатни интелектуалки-аскети от края на IV и началото на V век придават нов и различен привкус на цялата римска християнска литература.

Йероним е интригуващ случай в това отношение поради проблематичната природа на неговия личен темперамент и остър език. Голяма част от неговия скандален за времето си авторитет се дължи именно на многобройните писма, които той си разменя с жени и които са посветени на въпросите от християнската доктрина и аскетичния живот. Научното обяснение и превод на Библията, както и призивите към аскетичната духовност доминират неговия живот и литературно творчество. Намерението на тази книга е да изследва систематично дълго пренебрегваното, но все пак фундаментално пропагандно измерение на неговата кореспонденция с жени и чрез конкретни текстови анализи да проследи как Йероним използва индивидуалните писма и писмовни сборници, за да заяви статуса си на експерт спрямо Библията и аскетичния начин на живот. В същото време той успява да нарисова епистоларни портрети на свои съвременници, изграждайки обобщен образ на християнката-образец и антиобразец, правейки това със средствата на писмовното изкуство и влагайки различни нюанси на собственото си отношение към кореспондентката. Каква е жената в очите на християнския епистограф и какви са неговите очак-

Силвия Георгиева е завършила НГДЕК „Константин-Кирил Философ“ и специалност „Класическа филология“ в СУ „Климент Охридски“. Преподава латински език, старогръцки език, старогръцка митология и религия, както и литература на ранното християнство в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград. Интересите ѝ са в областта на римската литература, ранно християнските латински текстове и античната епистография, както и отношението на ранното християнство към личността на жената. Автор на редица статии и студии по тези теми. Участвала е с доклади на конференции в Москва, Атина, в Централно-европейския университет в Будапеща, във Фрайбург, Лондон и Оксфорд. Докторската ѝ дисертация е посветена на писмата на Свети Августин, адресирани до жени. Автор е на учебника по латински език „Verbaeterna“. През 2012 издателство „Изток-Запад“ публикува нейния превод с обширен предговор „Свети Аврелий Августин: Избрани писма до жени“. Настоящата монография е продължение на научните ѝ интереси в областта на раннохристиянската епистография и разглежда най-представителния за това автор – Блажени Йероним. Неговата кореспонденция със знатни интелектуалки-аскети от края на IV и началото на V век придава нов и различен привкус на цялата римска християнска литература. Текстът, който ви предлагаме е от предговора на книгата.

вания спрямо един християнски женски образец? Като пионер за времето си, Йероним има отличителна черта да бъде първият латински християнски писател, който основава духовния си авторитет най-вече върху своя житейски опит като монах в източната пустиня.

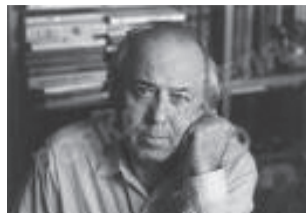
паметници са забележителни не само поради вниманието на Йероним към детайла при обрисването на неговия смайващ автопортрет върху текстуалната канава, но и заради начина, по който епизодични „животи в писмата“ му помогнат да подсили своите позиции сред целева група читатели, да се докаже като духовен и интелектуален авторитет.

След неговата смърт през 419 г. историята постепенно се заменя от легендата и се заражда огромен култ в негова чест, чийто резултат е трансформацията на историческия Еузевий Йероним от Стридон в символ на християнското благочестие и ерудация. В крайна сметка Йероним получава признание – в един от четиримата доктори на латинската Църква. Така, след смъртта си, което повечето от неговите съвременници му отказват. От многото фактори, които допринасят за развитието на „легендата Йероним“ не бива да пропускаме неговия великолепен талант на портретист, който наблюдаваме най-вече в неговите писма, както и в предговорите на неговите коментари и преводи, които също имат епистоларен характер. Толкова старателно оформени и убедително вълпени на читателя са литературните идентичности, които той оформя, че те вдъхновяват една богата традиция на късната Средновековна и Ренесансова иконография: Църковният автор е представен ту като разкалял се в пустинята и самоочистващ се отшелник, ту като монах, изцяло потънал в книгите си.

Основен интерес на настоящото изследване е особенният маниер, по който Йероним влага идеализираните си представи за жената, аскезата и библийската истина в образите на своите кореспондентки-жени. Те се превръщат в огледало на самия автор, помагайки му по този начин да извае чрез тях и своя собствен автопортрет. Християнският идеал на една интелектуална отдаденост придава на тези жени статута на негови *господарки, дъщери, сестри и съробини* едновременно – термини, заимствани от социалната и фамилна римска среда и преосмислени повторно в една духовна парадигма. Този феномен се среща за първи път в развитието на античната литература и в частност – в римската епистография. В пресечната точка между реторика, филология, екзегеза и християнска доктрина ярко се откроява това особено отношение на автора към участниците в епистоларния диалог, дало уникалния облик на Йероним в развитието на християнската литература. Тази книга е посветена на техните образи и на огледалния автопортрет на християнския учител, сътворен чрез тях в писмата му.

„Дъще, господарке, съробиньо, сестро!“, Силвия Георгиева, Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2015

90 години от рождението на Иван Давидков

СНЕЖНО ПОСВЕЩЕНИЕ

Димяха гари, прелези скриптяха,
градът сивееше сред сняг и лед
и нощни влакове го зачертаха
като случайно хрумнал ми куплет.
Нощта прелисти равнините бели
и сякаш по клавиши на роял
по тъмните траверси неумело
виелицата почна своя валс.
И в неговия ритъм глух изплува
далечен град с ликуващи слънца
и сложиха мадоните на Лувър
в прегръдката ти своите деца.
Аз съзерцавах профила ти блед –
той на вагонното стъкло остана:
една гравюра върху тъмна мед
с резец на падащи звезди дълбана.

ЯТО

Ятото е есенно дърво –
вятърът го брули и листата му развява.
Пълна с писък и тревоги вис,
гибел ли си ти за него или тържество?
Падне птица – мигом светнал лист –
и пътуването към безкрая
продължава...

ТЕРМОПИЛИ

Макар и повален – без глас, без сили
в изгряващото пладне да лежиш,
ти трябва своите неосквернени Термопили
с последен дъх да защитиш.
Белязани от болка – стража бдяща
на съвеста, от свито на юмрук сърце,
те не със трийсет сребърника се заплащат,
а с проснати в предсмъртен гърч ръце.
Прииждат персите – подобно облак скакалци са.
Закриват слънцето. Съдбата те ориса
от блясъка на щитовете им да се стопиш.
Но те не знаят, че когато те плени тревата
два кипариса ще ти подарят крилата,
с които времето ще прелетиш.

Тъмна река от птици през облак бял тече,
кестен ни гледа в тревата с тихо око на жребче.
А хълмовете цвилят – табуни от светлина,
цвилят, жребчето търсят в пустата равнина...
Ах, оставете го вие, нека ни бъде дар
с ноздри от вик и вятър, с грива от кехлибар.
С плахи ръце да се хванем за неговия глас,
сънят му детски да стане небесен път за нас,
където ще ни погълне вечната далнина,
нас – от незнайна птица изпуснати зърна...

КАПАН

Поставил бях капан за вълк. И чаках,
и вслушах се, за да усетя как
със лапи дебнещи опипва мрака
залутания скитник – единак.
Аз знаех: не подир звънциите на стадата,
разбудили кошарите, вървеше той,
а мълком се промъкваше в душата
като в леговище след глух усой.
Очаквах във да изтрещи капанът,
да чуя вой, неслушан досега.
До утрото прозорецът ми буден беше.
И чух. Ала в капана вятърът бе хванат.
Той виеше. И в клопката кървеше
на листопада златната нога.

ПЛАТНОХОДКИ

Колко пеперуди
върху синьото лале на залива,
облепени от прашеца
на залязващото слънце!

КЪЩА

Спускат се птиците мълчешком.
Страхата цяла с криле е покрита.
Тихо ще сепнете стария дом
и ще политне да гони звездите...

Водопадът облича дълга, сърмена риза
и на празник поканен, през клисурата слиза.
Там вихрушки пируват – над голи превали
стискат в сребърни пръсти дъждовни бокали.
От замаха им пръснат, кристалът подскача
в песента на звънче, разлюляно от здрача.
А ловецът се прицелва в птичи плясък над нас,
но палашът му носи ехо вместо бекас.
И след него по голата, сива ливада
като тънка лисица пълзи листопада.

ПАСТОРАЛ

Далеч от прашната каменоломна,
далеч от пладнешката суетня,
жените се събличат на брега
и крадешком се спускат към реката.
Те чакат нежна ласка на вълна,
а бързеят внезапно ги обхваща
с ръце на мъж, притиска ги до себе си,
задъхва се от хлъзгавия хлад
на раменете и бедрата. Те го блъска
сърдито уж, усмихват се, не виждат,
че през листака рехав на върбите
надничка белоснежна пеперуда
като око на юноша прехласнат.
И се отпускат в дланите на бързея
с покорно тяло и премрежен поглед.

АРФА

Припомнят ли си старите баири
ехтенето на птичи гласове,
или поседнал в оголели лесове,
Ноември с арфа от вихрушки свири?

СЯНКА

Доверих се на сянката. Мислех, че до мигове
ми последни
като верен приятел ще ме съпровожда.
Оглеждам се. Тъмно е. Ограждат ме дъбове –
стражи с ризници медни.

На млади години Иван Давидков служеше в южните гарнизони към Хасково, а аз бях във вестник „Народна армия“, поради което с него сме се срещали по прашните военни кръстовища, по време на походи и дълги маневри. Все бивахме побелели от походната прах, но и все бивахме вдъхновени от живота, от поезията, без която всичко става безсмислено.

Веднъж, капнали от умора, след безконечни пътувания и безсъния, Иван Давидков ме видя в Пловдив и късно вечерта ме заведе да нощуваме у негови познати. Седнали на дървения креват всъщност не спяхме, защото макар че очите ни се залепваха за сън, оживено говорихме до сутринта и си казвахме новите стихотворения. И двамата бяхме много млади и обсебени от поезията.

Редовно следях поетическите изяви на Иван Давидков по вестници и списания. Харесвах ми, допадаха ми лиричните стихове на този момък от берковския край. Те не бяха измислени и съчинени, а бяха отклик на дълбоки чувства. Една от първите му стихосбирки „Украинецът с бялата хармоника“ – ми бе направила много силно впечатление. Между другото, Давидков умееше да намира интересни заглавия на книгите си,

заради което му завидвах. По-сетне той замина за Киев, където няколко години изучава украински език и създаде трайни контакти с литературата на Украйна. Като се върна, издаде чудесната си стихосбирка

крепко житейско равновесие. Давидков беше емоционална личност, но притежаваше строга вътрешна дисциплина, имаше някакъв свой режим на работа и поведение. Беше честен и пряк, чужд на всякакви

кава бе и усмивката му – тя придаваше нещо детско на лицето му. Имаше овладян глас с особен негов си Ивандавидковски тембър... Той страдаше от нефрит – болест, характерна за жителите от родното му село Живовци, Михайловградско. В последните години на живота му се налагаше да му преливат кръв. Не помня да се е оплакал. Носеше стоически кръста си. Знаеше, че дните му са преброени, което бе и жестоко, и печално. Беше ми неловко да му звъня по телефона. Все пак през една августовска вечер (1990 г.), без да знам, че му остават няколко дни, се обадих да го поздравя за стихосбирката „Къпането на нимфите“, която се оказа и последната му книга. В гласа му нямаше униние, не се усещаше и страданието, което неминуемо го е обладало. Изслуша ме спокойно и тихо ми благодари. Изричайки възхитата си от книгата му, аз се вълнувах. Казахме си „Лека нощ“, както си казват стари приятели.

...Него го няма на този свят, но характерният му глас, както и многострунната Ивандавидковска поезия ще звучат у мен до края на живота ми. Тази поезия е достойна за нашите внуци и правнуци.

Христо Черняев

Незабравимият

„Днепър под моя прозорец тече“.

Иван Давидков трудно намираще приятелите си. Той живееше в софийския квартал „Лагера“, където често ме канеше на гости, та споделяше с мен житейските си несгоди. Викаше ме уж да гледаме телевизия (беше един от първите, които навремето си купиха телевизор), но всъщност ние не поглеждахме към екрана, а говорехме за поезия, споделяхме прочетеното напоследък, вълнувахме се и се радвахме на творбите на поетите, които ни допадаха. Живееше с майка си, скромна и спретната балканджийка. Усещаше се, че тя умееше да му създава благоприятна за творческа работа атмосфера, с което му вдъхваше и

преземки и изкуствени дрънкулки било в живота, било в изкуството. Иван Давидков уважаваше и ценеше поетите Атанас Далчев, Александър Муратов и Николай Зидаров. Случвало ми се е да го наблюдавам, когато е съсредоточен над творбите си. Дори когато само трябваше да ги прочете за корекции, той се откъсваше от всичко друго... Давидков беше и художник. Неговите пейзажи излъчват мекота и лиризъм, каквато е и неповторимата му поезия. Редица от книгите му – поезия или белетристика – са изпъстрени с репродукции на негови картини.

Творчеството на Иван Давидков е ведро. И душата му беше ведро. Той целият излъчваше ведрина. Та-

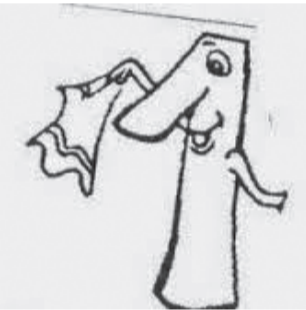
Силата прави протеста

Лозан Такев

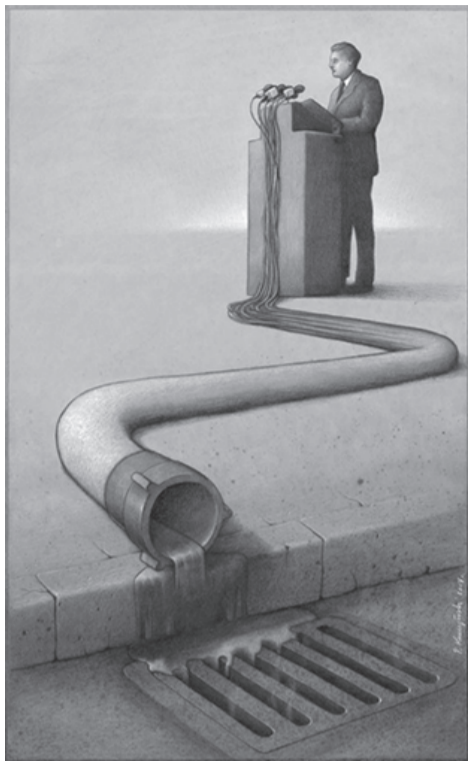
СИЛАТА ПРАВИ ПРОТЕСТА

Пред стената на която пише: „Съединението прави силата“ имаше хиляди протестиращи служители на МВР и техни близки. След като вече в много градове и по много кръстовища се състояха блокади, мълчаливи протести и шествия на недоволни от реформите, блокажираха пътища, синдикатите застанаха като инициатори на освирквания, скандирания и протестни вълнения в страната. На ръба сме на гражданската война. Когато органите на реда са на улицата, какво е? Контрабандата върви, наркотрафикът и трафикът на хора – също, кражбите на ежедневие, убийствата и побоите са стряскащи, най-често полиците охраняват престъпниците. Те самите си го признават. Дори пожарникари – нещо твърде символично – скочи на срещу политиката на пожарникаря! Нареккоха финансовия министър „финансов гений“, а как ще нарекат министъра на МВР и главния секретар, е задача с неповишена трудност.

Исканията са си искания. Недоволството си е недоволство. Кой у нас би приел да му съкратят социалните придобивки. Социалните придобивки, които са еднакви и за част от държавните служители, но само в МВР и МО

храна, дрехи, прослужено време и разни други бонуси носят по още една заплата на всеки. А не като при здравните работници, при учителите, при културните дейци, при всички останали. Но – Силата преди всичко! А ако скочат пенсионерите с нищожните си пенсии, ако скочат милионите недохранени, мизерстващи в тая бедна-бедна европейска страна?! Десетки хиляди, не са преброени – а може и да са повече онези, които се прехранват от кофите за смет или като просяци. Не стана ли битовата престъпност поминък у нас за 26 години преход и промени? За тридесет лева пребиха 94-годишна старица. Къде е

полицаята?! Където е при другите стотици хиляди случаи.

Поне шест пъти обирам дома ми в София и вилата ми в гр. Антоново. Нито веднъж полицаята не разкри грабителите, просто ги заведе в препълнената графа „неизвестен извършител“, а наказателното производство беше прекратено предварително. На въпроса „Имал ли си вземане-даване със служител на реда и КАТ?“ отговорът е: „Имал съм само даване“.

Сега Силата протестира. Сега силата вдига протести пред сградата, на която пише „Съединението прави силата“. Демократичен или криворазбран демократичен парадокс? Парадокс, при който отново всемогъщият премиер ще каже тежката си дума и всичко отново ще отиде в архива и календара на успехите на управляващите. И към десетия следизборен часовник, който получи друг бивш министър на МВР.

СТРАХОВЕТЕ БЪЛГАРСКИ

Изглежда така е устроен българинът, че да живее във вечен страх за лозето. Дори поговорката му е такава: „Страх

лозе пази“. Или да вземе други подобни: „Който се страхува от мечки, не ходи в гората“; „Мечка страх, мене – не!“ – тая е за по-безстрашните или преодолелите временно страха си. Но така или иначе от самия си зародиш човек е в стрес и страхова позиция, все го грози някаква опасност и това го преследва до края на дните му, колкото и временно да сме тук на земята преди да се преселим в подобря свят, за който обикновено се казва „оня“.

Страхуваме се момичето да не забременее, страхуваме се после дали ще има деца, страхуваме се от улицата и от тротоара, страхуваме се да не ни прегазни някой „джигит“...

Страх ни е от тъщата, от свекървата, от зетя, от снахата. И литературата ни го запечатала така.

Страхуваме се от безработицата, от комунистите, антикомунистите, от ренегатите, от демократите...

Страх ни е за гърците и драмата им. Страх ни е от Европа. Правим каквото ни кажат. Страхуваме се от Русия. Страхуваме се от САЩ и военната им помощ. Страх ни е от Терминал 2, откъдето си отиват децата ни и няма да се върнат никога – защото бил единственият изход от безизходната българска, особено в последния четвърт век.

Страх ни е от връщането на социализма. Страх ни е от демокрацията. Страх ни е от Топлофикацията и изравнителните сметки, от цената на тока и водата. Страх ни е от телефонните измамници, от крадците, от бандитите и убийците на пътя. Страхуваме се от камерите по обществените места. Страхуваме се от ГМО, от нитрати и пестициди, от шистовия газ. От наводнения и потопа, от това, че не сме застраховани за бедствия. Страх ни е от циганите и циганизацията на нацията, както и от това, че скоро ромите ще останат единствените

българи по нашите географски ширини.

Страх ни е от Държавна сигурност. Е каква сигурност е това? Страхуваме се от банките – да не фалират с нашите спестявания; от пенсията – да не станат още по-малки след реформата; от здравната каса и платеното лечение, за-

щото повечето българи няма как да си го позволят. Плащаме си и пътеки, и консумативи, и спринцовки, и преглед. Страхуваме се от вероучението – да не влезе в училището и прогони демокрацията от домовете ни.

„Няма страшно, щом има брашно!“ – споделяше един герой на Станислав Стратиев във филма „Оркестър без име“. Но и от брашното ни е страх вече, защото

то изнасяме добрата наша пшеница, а после внасяме квотно чужда – световна, европейска, сиреч, „по-качествена“.

И затова и хлябът ни е такъв, какво да ви обяснявам, нали и вие го ядете със страх същия тоя хляб с добавки, набухватели, Ета и не знам какво още... Абе, казала го е онази поговорка – „Страх лозе пази!“

ЕКСПЕРТНИ ЛОЗАНКИ

Михаил Миков е експарламентарен шеф, ексминистър на вътрешните работи. Леви експерти подсказват, че скоро може да стане и експрезидент на партията на социалистите и екскръводител на парламентарната група. Но и ексдепутат да стане, ще му остане желанието да удари още едно на екс... На здраве, Мишо!

АБСУРДИ

В журито за български добруджански песни назначили Румънеца и Енчев и професор Михаил Букорещлиев.

БЕЗСРОЧЕН ДЕПОЗИТ

Оставих мечтата си в банка.
За лихва.
Открих ѝ депозит нарочно.
Но падат проценти.
Мечтата затихва.
Май няма за вяра депозити срочни!
Пари ли е времето,
даже и Наше?
Дори да я взема обратно,
мечтата без лихви
е също опасна.
А вярата – още по-страшно...

ПРИОРИТЕТНА ЦЕЛ

Светлото бъдеще не е в опасност,
щом днес на всяка цена
можем да станем първата
частна,
раздържавена страна.

ЗДРАВНА РЕФОРМА

Правят всичко за човека,
а човекът ни дал-взел:
по клиничната пътека –
кръст в алея и парцел.

КЛИНИЧНА ПЪТЕКА

Болестта ми не е лека.
Докторите – демократи
по клиничната пътека
знам къде ще ме изпратят.

Все по дяволите водят
направленията техни –
в Здравна каса за народа
с аптекари-фармацевти.

Кеф ти Здравна каса, кеф ти
аптекари-фармацевти.

Болестта ми не е лека.
Докторите – демократи
по клиничната пътека
все на дявол ще ме пратят...

После ангел те отвежда
към последната надежда.
И със същата рецепта
те поема Свети Петър.

ПРОЛЕТНА ЗЛОБОДНЕВНА

Отвънка ухае на люляк...
И пролетна сметка дойде
за парното с няколко нули
от фирмата „Топло“ АД.

И електросметката скокна
край щъркела пръв дългокрак.
В зелена от долари рокля
познах финикийския знак.

Отвънка ухае на люляк.
И избори нови цъфтят...
Милиардите с многото нули
къде ли ще ни отведат?

Дали нови няколко банки
ще спират у нас бедността –
ще каже момчето от Банкя
по банкянски с лека уста.

Ще плащаме, знам,
многократно,
гласувах ли с Винету ти.
Сега ще санират безплатно
и нашите евроремети.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРЕМИЕР

Гола вода е страната.
И каквото да река,
нужен ни е Председател –
специалист по В и К.

МЕСТНИ ИЗБОРИ 2015

Политиката ни има своя
вот пак за властта:
следствени и подсъдимни –
кметове през есента.

ДЕН НА СОФИЯ

Празникът вече е в нова фаза:
Вяра, Надежда, Любов... и Омраза.

ПО БОТЕВ

Демократ е, душа дава
за наука, за свобода...
Дава цялата държава,
а със нея и народа!

Любен Петков

Под сянката на едно дърво бе полегнал Стария писател. Доцтя му се да чуе славейче и славейче запя от надвисналите клони. Дървото пък му се доцтя да е крушата край езерото на градчето Б. Каквото си поискаше, се случваше, откакто се избави от капризите на тялото си, макар понякога да го оневиняваше за капризите, че са наказания за грехове и лоши помисли. И неведнъж надмогна болката и неведнъж попада в клопката на отчаянието – между седемте смъртни гряха, според Йоан (I, 5:16-17). Най-тежко преживя раздялата с налудничавата си жена; пощръкля, заряза малката Сузана, семейство, погълната от бесовски страсти. До наръгването с ножове на красивото ѝ тяло в столичния бар.

Ето я сега, наднича в сянката на крушата, но Стария писател крие очите си от нея.

– Не бива така! При нас слепци няма – всичко е видимо, всички се знаем.

Разпозна гласа на Касъм бей от някогашния султански двор, но не му отвърна.

– Аз, комшу, имах жени и законни, и незаконни. Можех ли навред да дам полагащото се? Да ги обиждам ли, че не мога да сваря навред. Подлъгана от дявола, жена ти е заровила огнището – и какво е намерила?

– С игрите на Дявола – малки, дребни и по-големи, се забавляваме – отзова се италианецът Луиджи Пирандело. – Докато се приберем тук, на светло. „Нямам време за луди хора – крещеше режисьорът срещу нахлулите на сцената шест мои лица, сривайки замисъла на постановката му; искаха публично да се оневинят за безобразията си. „Вървете по дяволите, потрошихте ми деня“ – крещеше она истерик, пък аз зад сцената ликувах.

В сянката на крушата Стария писател искаше да се намеси в словесния порой на италианеца, отваряше уста, преглъщаше и отново я затваряше. Искаше да му разкаже как при едно гостуване на столичен театър в морското градче, в кулминацията на пощръкелите по сцената шест лица в търсене на автор, при изстрела и реплика на актьора, че *Момчето* „жертва“ е мъртво, седящата пред него дама се срива от сърдечен удар; с кръсците на истерика режисьор: „По дяволите – не ми се е случвало такова нещо.“

Жълти патета в нозете на Пирандело кълвяха камъчета и стръкчета трева; кръжаха пеперуди, подир които задъхан старец с корона на главата пръхтеше с огромния си нос, ловеше пеперудите и ги забождаше с карфици.

– Ето ме и мене! – отзова се дамата. – След она театър съм тук; не знам на кого да благодаря.

– На мен! – преглътна Луиджи Пирандело словесния порой. – Първо на мен, сетне на режисьора и на актьорите – за пореден път тръпнешеш щастлив, че е търчал за какво ли не в земния си живот – пригласяше дори на Дучето във фашисткия му вестник.

– И Дучето намери своя образ и подобието! – реплика бе на Касъм бей.

– Като цирене на куче в Странджа!

– Тричане казваме на циренето в Странджа, Фьодор Михайлович! – уточни Стария писател.

– Не е хубаво да затваряте очи пред жената. Касъм бей ви каза. Аз много рових в душата на жената. Стигнах до убийство на старата лихварка Альона Ивановна, от студента Радион Романович Разколников, за да избави сестра си Авдотя Романовна от брак с богатия никаквец Пьотр Петрович и от унижение на съсипаното им семейство. Какво се случи ли? Ами, когато посича лихварката Альона Ивановна, в стаята неочаквано влиза сестра ѝ Лизавета Ивановна и ужас – посича с брадвата

ОНЯ СВЯТ

На Деян Енев

и нея; ето как на Земята престъпленията се трупат. Парите от лихварката Разколников заравя в земята. И потънал в кръв и грях, се мятат като недоклано животно, подозиран и преследван от детектива Порфирий Петрович. Разсипан от съмнения и безсилие да разпознае своя образ, Радион Романович рухва. И се предава на властите, които не се церемонят и го заточват на осемгодишна каторга в Сибир, но тук, забележете, е следван от кого? От бледичката, добродушна Соничка, Соня Мармеладова, господа.

В сянката на дървото бяха надошли още от любимите хора на Стария писател. Но най-много се зарадва на белобрадия Софроний Врачански, земляка му поп Стойко от Котел, приседнал чинно с перодръжка и мастилница от дясната страна на Албер Камю и още неколцина с наперени мустаци и голобради – без мустаци като Роберт Музил. Всички бяха вперили

ли очи към Фьодор Михайлович, а той с ръка на челото свеждаше глава, сякаш се срамуваше от току-що издуманото.

– През всичкото време, там долу – на Земята и аз, сеньор Пирандело, като вас, се взирах да се разпознава. В семейството на Карамазови се разполових, какво говорях – на четири, на шест, на десет лица... И какво разбрах за себе си? След нескончаемите перипетии, открити и подмолни – научих ли за себе си? До убийството на бащата Фьодор Павлович стигнах – до отцеубийство – до най-тежкия грях; и разправии, страстни лъжи и истини на синовете му Димитрий, Иван, Альоша и слугата Смердяков; и отново на каторга в Сибир следван от непорочния си брат Альоша, доброволна саможертва, подобна на саможертвата на Соня от „Престъпление и наказание“, далече от хорските суети, сред мъртвите сибирски полета – да се разпознаем – без милост...

– И безсмислено – осмели се да прекъсне размишленията му Албер Камю. – Извинете ме, Фьодор Михайлович – чел съм Ви лист по лист, дума по дума; считам се Ваш ученик – от кора до кора всичко съм изчел: всичко от Вас. Загубих си съня, побеснях с Вашите „Бесове“. Бесовете, с които Сизиф тласка камъка до върха и после с камъка надолу, понякога през трупа му; и пак нагоре до върха, и пак надолу с камъка; и пак, и пак. И се питах, с бесовете в мене – как да стана по-добър; и сибиряците, и другите, с бесовете станаха ли по-добри?

Стария писател очакваше Фьодор Михайлович да възрази и защити сибиряци-

те, пратени на изкупление, но с пронизващите си елмазени зеници Достоевски пробождаше смирения Албер Камю – и нито стон, ни дума.

– Не ме приемайте погрешно, Фьодор Михайлович; потомък на Радион Романович Разколников, на Иван, Димитрий и непорочния Альоша – долу на Земята днес е Роман Абрамович, губернаторът на Камчатка, собственикът на английския тим „Челси“, на имоти, яхти, самолети, на безчет пари – той дори не живее в Русия – и посочи долу замъчето с новата му жена.

– Парите Родина нямат! – чу се женски глас.

Докато мъжете под крушата се наддумваха, Дора Габе, следвана с тиха стъпка от Рашко Сугарев, се взираше в тревите наоколо: открай време търсеше четирилистна детелина и вярваше, че ще я намери.

– Парите нямат Родина! – повтори думите си Дора Габе. – Който ги има, е като тях.

Поканиха я под крушата.

– Още нещо знам – от баща си Петър Габе и от мене си го знам: *Който не е отнякъде, е отнякъде!*

Притеснен от изреченото, Албер Камю заговори за своя чумав град. За своя доктор, застрашен от вируса на чумата, но останал да лекува чумавите; докога?

– Жан-Пол Сартр да каже докога! – отзова се Стария писател.

– Че сме на ръба на Нищото, знам какво ще каже Жан-Пол...

– Не съм съгласен! – Фьодор Михайлович го прекъсна и се отдалечи от сянката на крушата, видимо неразбран и може би оскърбен.

Но защо? И от кого?

Да смекчи сръдната на Фьодор Михайлович, в кръга около Албер Камю се размърда и щръкна белобрадия Софроний Врачански.

– Мили хора! – почти изпя. – Ние, българите, Бог да пази България! – не се караме – почитаме нашите майки и бащи; и Светата Майка Богородица.

– От приказки и писаници файда – йок! – рече Касъм бей.

– Касъм бей е прав. Никой да не те кара да пишеш – туй вече е лудост – Рашко Сугарев погладди брадата си, изчака да възразят, но не възразиха: – В Пловдив, моя роден град, в моя роден дом – не Богородица, да ме прости поп Стойко, Достоевски е иконата. Достоевски е най-великият писател и пред него трябва да мълчим. У Достоевски не открих шушка от лудост, пък божем бях психиатър. Всъщност мисля си, да познаваш човечеството като него и да продължаваш да го обичаш като него: страстно, дълбоко, изпепеляващо – в туй тъкмо е най-великата лудост. Подобно е, мисля, и отношението на Бог към хората. И да не е едно и също лице с Достоевски, в което силно се съмнявам, несретата им е обща – любят непоравници.

– Мили хора, не е безсмислено живеенето. Ако ще да е лъжовно, знам ли. Живях дълго на Земята; любих хората, учех

българите на смирение и стадото оцеля...

– Подир петстотин робски години! – допълни Стария писател.

Белобрадият Софроний не го чу или искаше да не го чуе.

– Слушайте патила човешки. Дойде един човек на име Милош и ме извика по една бърза работа. Гледам, на едно място малко от пътя далечко, мъж и жена жънат нива и двоица турци при тях седят на коне. Като приближихме, Милош рече: „Султанът е!“ И аз се завтекох да му целуна ръка. А той ме попита: „Ти ли си на тия села поп?“ И аз му отвърнах: „Аз съм, раб Ваш.“ А той ми рече: „Ти ли венча Кованджиковата дъщеря в Карнобат?“ Отговорих: „Аз съм човек чужденец, наскоро дойдох и не знам коя е Кованджиковата дъщеря.“ А той тозчас дигна пушката и ме удари с тупанджика два пъти по плешките. После извади пищова отгоре ми, а аз, като бях близо до него, хванах му пищова. А той викна на своя човек: „Бързо дай въже да обеса този пезевенк!“

И она отиде и взе от моя кон юлара, що беше на два ката и го хвърли на шията ми. И имаше там едно върбово дърво и тозчас се покачи на върбата и ме теглеше с юлара нагоре. Ала ръцете ми като не бяха вързани, аз държах юлара и теглех надолу и се молах на Султана да ме пощади. А той седеше на коня и викна на Милош с голям гняв и рече: „Иди и повдигни този пезевенк, бре!“ И Милош почна да му се моли за мене. Ама като го удари с тупанджика на пушката в лицето, разкъса челюстта му. Тогава Султанът обърна лице към върбата и вдигна пушката си към своя човек и му кресна: „Защо не теглиш въжето, бре? Сега те свалям от върбата!“ Той теглеше нагоре, ама и аз теглех надолу, защото ръцете ми не бяха вързани; Милош, моят другар, побягна и нямаше кой да ме подигне.

В сянката на крушата Албер Камю протегна ръце към белобрадия Софроний, сякаш искаше да му помогне.

– Не съм свършил, чакайте.

– Жив театър! – пристъпваше неспокоен Пирандело, но все не можеше да подхване речта си.

– ...тогава Султанът рече на своя човек: „Слез долу да идем на село там да го обесим, да го видят всичките човещи... кога аз тебе не убия, ами кого да убия? Да венчаеш ти моята изгора с гяурин!“ И аз мълчах, защото се бях отписал от живите.

– Ето, това е! Това е... – подскачаше Луиджи Пирандело.

В самия край на сянката мъжът с високото чело през всичкото време търкаше с кърпичка стъклата на пенснето си; до него стърчеше мужик с кръстосани ръце на гърдите, а зад мужика – жена му, хитрушата Варвара.

– Антон Павлович – вдигна глава старецът, който от сутринта майстореше стол под крушата. – Честно, Антон Павлович, аз ли написах „Война и мир“?

На изтукания мужик с кръстосани ръце на гърдите, докато дялкаше с рендето, рече:

– Ти, старче, защо стърчиш?

Мужикът не помръдна, зареян в облаците; може пък и да не го чу.

– Кон ти дадох!

Хитрушата Варвара плю в пазвата си (да не чуе дяволът).

Високо-високо светкавица разполови небето; подир ехото на гръмотевицата под крушата се чу гълчавя – и над всички ласкавият глас на графа:

– Ето ги двамата, как иначе?

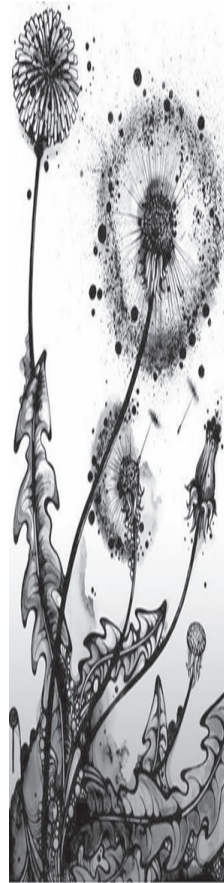
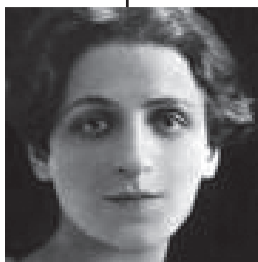
Ръка в ръка, към крушата стъпваха в крачка Малкият принц, с разрошени златисти коси и Сент-Екзюпери.

– Знаех си аз за кого майсторя стола – задъхваше се Лев Николаевич.

Лора Райдинг

КАК Е ВСЪЩНОСТ

Понякога глупакът говори умно,
а алкохоликът в красотата вниква.
Понякога (определено – рядко)
и грешникът в греха си е блажен,
а пък мъжкарят груб
следи необичайните събития
и се прозява.
Толкова нелепости
по тоя свят се случват
и много странности, и много чудеса
и нищо от това не е случайно.
И думите на истината често
от неочаквани уста излизат
и някакъв чудак съвсем нормално
за пример и за образец на естеството
останалите хора възприемат.

Марк Стренд

КОРАБЪТ-ПРИЗРАК

Той лети сред човешката гмеж
с неясни контури от вятър
Той пори тъгата на гетото
и се носи към простора на полята
Бавно се движи той покрай стада
и вятърни мелници
дрейфа в нощта, подобен
на смъртен сън.
Никой не чува
как се прокрадва под звездите,
бледен като звезда.
И екипажът, и пътниците му
се взират в пустотата.
Очите им са немигащи,
неподвижни са белите им кости.

СНЕГОПАД

Гледайки как снегът покрива земята,
покрива себе си, покрива всичко,
освен теб самия, разбираш:
това е светът, чийто водопад
шумно разтваря въздуха;
това е времето,
което се влива в реката на времето,
погребения, сън, апогея на зимата,
негативът на нощта.

Превод Магдалена Стефанова

Лангстън Хюз

МАЙЧИНА ЗАРЪКА

Послушай, сине, не е животът
стълбище кристално и по него
гвоздей и шипове стърчат –
и няма перила, нито килими,
а само гол бетон. Но аз неспирно
катерех и изкачвах стъпалата
едно след друго, често и на тъмно –
и лазех, и ъглите заобикалях...
Но ти, момчето ми, върви нагоре!
Върви по своя път, не се обръщай,
не сядай да починеш и дори
умора в костите си да почувстваш –
не падай! Ето моята ръка –
аз също още се катеря, скъпи.
По-важно е да знаеш, че животът
отдавна не е стълбище кристално.

УЛИЧНА СЦЕНКА

Сляпото момче на ъгъла
държи картон с молещ надпис.
Момчето е твърде малко,
за да проси самѝ, но вече
два часа стърчи
с протегнатата ръка.
Странен е този свят:
убийства на невинни,
полети към Луната...
И този малчуган,
който ме чака в странния град,
където се заблудих.
Чуло стъпките ми,
момчето вади гумена играчка
от джоба и иска да ми каже
нещо с нея. Играчката е глава
на гумена кукла. Момчето я вдига,
за да я видя по-добре.
Изведнъж в мен се вторачват
две ухилени лица.

ХАРЛЕМ

Тук, на края на преизподнята,
е Харлем.
Да си спомним вековната лъжа,
синините от ударите, втръснатото
„Не обръщай внимание“ –
колко такива залъгалки сме слушали.
Помним, разбира се!
Продавачът редовно ръмжеше:
„Поскъпна захарта,
а и хлябът поскъпна,
и цигарите имат нова цена“...
Няма как да не помним, разбира се,
работата, която за нас все няма
и няма да има. Ето, стоим чернокожите
на края на преизподнята – в Харлем,
гледаме света и си мислим
какво да правим, ние помнещите
с всичко това, което помним.

ЗИМНА ПОЕЗИЯ

На Рос Краус

Когато стане студено и скрежът
увисне във въздуха, кажи си:
ти все така ще вървиш, ще слушаш
същата музика, където и да отидеш –
под сводовете на мрака или
под чупливата белота на лунния поглед
в снежната долина.
Когато стане още по-студено през нощта,
кажи си: ти знаеш, че тези звуци
са от потракването на твоите кости.
Позволено ти е да легнеш до огъня
на зимните звезди. Но ако не можеш
да продължиш и се върнеш назад, проумял,
че това е последната точка на пътя,
с последния пристъп на студа,
преминал през твоето тяло,
приеми се такъв, какъвто си.
И какъвто ще бъдеш.

Чарлз Симик

ДЕКЕМВРИ

Пада сняг, но хората-сандвичи
още бродят,
наденали като пончо
рекламните си плакати.
Този, който е отпред,
възвестява края на света,
а отзад – цените на стилиста
в отсрещната бръснарница.

Роберт Лоуел

СТАЛИН

Вятърът принуждава
дърветата да скърцат –
те приличат на дървени играчки;
жив плет от лоза,
три-четири вида храсти, хвойна:
потръпват,
причудливи и непостоянни, раждат
стотици отсенки на зеленото.
На сенките не достига чернота,
на розите – белота.
Страната – ако погледнеш зад стената –
е цялата в млади филизи,
лесно е да ги разстреляш.
Сталин... какво ли го е накарало
да се катери по дървото на властта?
Хората ли,
засети в земята заедно с пшеницата,
или сподвижниците му –
умъртвени като паяци?
В големия търбух може да се смеле
само успехът. Този човек
е моделиран такъв
от страстта към жестокост
и потъпкването на иконите.
По този начин той е изразявал себе си.

СРЕД ЛЕДОВЕТЕ

Скоро ще ни замразят. Дреболия –
свикнали сме с мизерията.
Във фризера няма изпарения,
няма и болести,
замира и естественото дишане.
Някой ден ще изчезнат усмивките
и в злобата си ще запълзим
по тъмните ледници –
играчки за теченията, студени риби.
Небитието няма да е наказание,
нито заслуга, а ежедневие –
също живот, малко дълъг за комфорта,
но кратък за свършенството
на пътя от динозавъра до кроманьонеца...
... и няма да има възможност
да побърбим привечер.
Само самопознание –
така студентите-медици
изучават скелета по себе си.
А редом сред ледовете –
само стари приятели
и мамонтови бутове.

МЕНЕСТРЕЛ

Усмивката
на моите уста сияе.
Песента
като вода
от гърлото изтича.
Отвънка съм щастлив.
Отвътре – уморен:
тежи ледът,
превзел сърцето ми
откак се помня.
Усмивката
на моите уста...
Ти чуваш
вика на болката –
нозете ѝ танцуват
и докосват
лика на идващата смърт.

Анелия Гешева

АКО

Ако бях те познала в средата на своето лято,
ако бях те погалила, както се гали дете,
ако бях ти признала, че косата ми вечер е златна
и че нощем я режа, а при изгрев отново расте;
ако бях те завързала с нея за всички въпроси –
триста дяволски възли, а отговор – нито един;
ако бях вътре в теб и така, разпиляна и боса,
между две тишини бях попитала: „Искаш ли син?“;
ако можех да бъда така магнетично щастлива,
че да тръгнеш след мен като огън след суха трева;
ако дишах чрез теб, а пък ти просто тъй си отидеш –
щях ли днес да съм жива, кажи ми, след всичко това?

Худ. Иван Давидков
(1926-1990)

Лалка Павлова

РАЗНОЦВЕТНИ ЕТЮДИ

Пеперуда немирна – шарена, пъстроока –
в своите мисли нервно зарови.
С тях при теб долетя – стори чудо
от нектара на твоите устни.
Беше открила истини нови
за оная любов – няма и луда –
дето лети из простора,
без да търси от клюка заслони.
Не обеща, че мига ще повтори
като вятъра в пролетни клони.
Пеперуда немирна – сега укротена –
бавно обратно прибра крилата.
И не беше ограбена. Ни унижена.
От нелетелите по е богата.

Душите на цветята...
Понякога опиват разума ми с аромат
и покоряват чувствата,
преди да ме ранят с бодлите си.
Понякога в оскъдния им цвят
откривам животворен, топъл свят –
като ръка, която може да погали
дори сърце изстинало.
И после дълго съжелявам,
че равнодушна съм отминала.
Понякога се считат гордостта на флората,
ала зад взрива им от багри
съзирам суета и пустота...
Така е и в света на хората.

Светлана Йонкова

ЕДИНСТВО

Аз лежа по корем на отвесния бряг,
а под мене водата кротува.
Светлината прикрива дълбокия ад
и покоят на ням се преструва.
Огледалото трепка, приело брега
за черта и дъха изкушава...
С любопитни очи гледам тази вода.
Ала всъщност тя мен изучава.

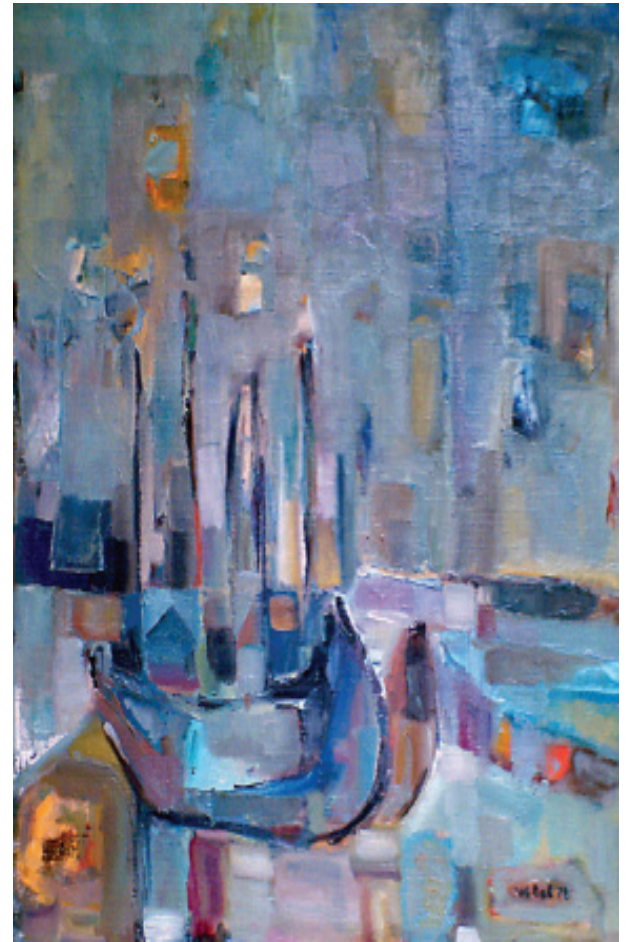
Ели Томинска

Ранима съм като малко дете.
Ранима съм – от дума, от поглед,
от жест, от постъпка.
Ранима съм, с открита душа
и не приемам калта на живота.
Най-ранима съм от тези,
които обичам. Ранима съм.
И търся закрила. И обич раздавам.

Мартеници

Виолета Станиславова

Ако можех да вляза във теб.
Ако можех с твоите очи да погледна.
Щях да те пренеса далече от тук.
Щях да те заведа в мойта гореща Сахара.
Щях върху някоя скалиста височина
образа ти да издълбая.
Щях в долината на Нил да построя –
за теб и мен – величествена грамада.
Щях да засадя наша леха
в градините на Семирамида.
Щях да те поразходя и по брега,
но нямаше да потънем със Атлантида.
Щях да помоля Шамполион
върху Розетския камък
имената ни да гравира.
Щях да убедя пернатата змия –
Кетцалкоатл – към платото Наска
да полети – без да спира.
А докато чакаме сгушени там –
ТЕ – да ни вземат,
ще ти прошепна в звънтящата тишина:
„Обичам те!
И ние с тебе сме чудо!“

Камелия Кондова

КВАРТАЛНО СТИХОТВОРЕНИЕ

Да, разбира се – нищо ми няма.
И не крия живота под грим.
По-щастлива след всяка измама.
И след всеки разжалван любим.
Във дома си – разтворена шепа,
вместо кактус – отгледах деца.
(И килерът ми стига за крепост,
ако искам да бъда сама).
Не разчитам на мъжката слабост –
оправдание в малкия град.
И Съдът на кварталните баби
ме осъди на три пъти Ад.
Три почернени бъдещи зими.
Три надежди, лишени от път.
Само толкова?! – милост ли имат
или просто катрана пестят...
Ах, горките, пак няма да мигнат.
Не от Бог – от съсед ги е страх.
И се моля любов да ми стигне –
да не стана и аз като тях.

Елка Няголова

САМО ЗА ПТИЦИ

Благородните птици
не кацат по чужди трапези.
Не обират трохи
от крадливите врани и свраки.
А когато насреща им
вятър пустинен излезе,
благородните стават
оазис за другите в мрака,
С благородните птици
на „Ви“ са дори боговете
и разкаяни ангели
влачат след тях своите чехли.
И перо да остане след всичко –
то в тъмното свети,
а невидим оркестър
ги следва със своето ехо.
Благородните имат
небесната кредитна линия
и звезди по челата,
директно за тях долу снети.
...Боже, колко са тъжни
благородните в блатната тиня –
като евтино купени
неподкупни поети...